

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ: Οι Επερχόμενες Προεδρικές Εκλογές του 2023

VOLUME 19 ISSUE 5 Σεπτέμβριος 2022
BIMONTHLY ELECTRONIC NEWSLETTER
ISSN (online): 2421-8111

Επιμέλεια: Καθηγητής Ανδρέας Θεοφάνους και Δρ Γιάννος Κατσουρίδης

ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Ανδρέας ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 2023: ΤΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ
Γιάννος ΚΑΤΣΟΥΡΙΔΗΣ	ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΕΥΝΟΕΙ ΤΗΝ ΡΕΥΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ
Ανδρέας ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ '23: REALPOLITIK Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΥΜΝΙΑ;
Ανδρούλα ΤΑΡΑΜΟΥΝΤΑ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 2023 ΑΛΛΙΩΣ!
Μαρίνα ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ	Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ
Μαρία ΦΡΑΓΚΟΥ	Η ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ
Γεώργιος ΣΑΡΡΗΣ και Μάριος ΣΑΡΡΗΣ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ: Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ
Κώστας ΓΟΥΛΙΑΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ Ή ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΥΒΡΙΔΙΣΜΟΥ
Νάσιος ΟΡΕΙΝΟΣ	Η «ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ» ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
Γιώργος ΚΕΝΤΑΣ	Η ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΨΗΦΟΣ ΩΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
Μιχάλης ΚΟΝΤΟΣ	ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
Άδωνης ΠΗΓΑΣΙΟΥ	ΜΠΟΡΟΥΝ ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΝΑ ΚΑΘΟΡΙΣΟΥΝ ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ;
Γιώργος ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ	ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΕΝΤΕ ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ
Γιώργος ΠΙΤΤΑΣ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ 2023: ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΣΤΗΝ ΟΜΙΧΛΗ

CYPRUS CENTER FOR EUROPEAN AND INTERNATIONAL AFFAIRS
University of Nicosia

1993-2022 TWENTY NINE YEARS OF POLICY FORMULATION AND ANALYSIS

ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

*Ανδρέας Θεοφάνους
Καθηγητής Οικονομικών και Δημόσιας Πολιτικής
Πρόεδρος του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και
Διεθνών Υποθέσεων καθώς και του Τμήματος Πολιτικών
Επιστημών και Διακυβέρνησης του Πανεπιστημίου
Λευκωσίας*

*Γιάννος Κατσοουρίδης
Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και
Διακυβέρνησης, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

Το παρόν τεύχος πραγματεύεται το θέμα των επερχόμενων προεδρικών εκλογών του 2023. Εκλογών κρίσιμης σημασίας που ενδεχομένως να σηματοδοτήσουν μια δομική αλλαγή στο πολιτικό και κομματικό σκηνικό της Κυπριακής Δημοκρατίας και με το κυπριακό πρόβλημα σε μια ανήσυχη καμπή. Η έκδοση αυτή δημοσιεύεται σε μια περίοδο που ακολουθεί τις καλοκαιρινές διακοπές, μια περίοδο σχετικής υποτονικής δραστηριότητας των υποψηφίων και των εκλογικών επιτελείων, μετά από μια πρόωρη έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας για πρώτη φορά στην ιστορία των προεδρικών εκλογικών αναμετρήσεων. Δημοσιεύεται, επίσης, λίγο πριν το δεύτερο κύμα των μετρήσεων κοινής γνώμης που αναμένεται να δημοσιοποιηθούν στις επόμενες λίγες εβδομάδες και ελπίζουμε να φωτίσουν λίγο περισσότερο το πολύπλοκο εκλογικό σκηνικό.

Οι αρθρογράφοι, που μας τιμούν με τη συμμετοχή τους σε αυτό το τεύχος, συνδυάζουν ακαδημαϊκή εμπειρία και γνώση στην ανάγνωση του πολιτικού και εκλογικού σκηνικού, αλλά, και εξίσου κρίσιμο, και εμπειρία και γνώση πεδίου. Η προέλευση τους από διαφορετικά πεδία- το ακαδημαϊκό, το δημοσιογραφικό και το πεδίο των γραφείων ερευνών και ανάλυσης- επιτρέπει και συμβάλλει σε μια σύνθεση «αναγνώσεων» ως προς το εκλογικό τοπίο που υπάρχει ενώπιον μας.

Οι θεματικές ανάλυσης καλύπτουν σειρά ζητημάτων που σχετίζονται με την προεκλογική εκστρατεία δίνοντας την ευκαιρία για μια σφαιρική κατόπτευση των δεδομένων που έχουμε μπροστά μας μέχρι αυτή τη στιγμή.

Ευχόμαστε καλή ανάγνωση.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 2023: ΤΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

*Ανδρέας Θεοφάνους
Καθηγητής Οικονομικών και Δημόσιας Πολιτικής
Πρόεδρος του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και
Διεθνών Υποθέσεων καθώς και του Τμήματος Πολιτικών
Επιστημών και Διακυβέρνησης του Πανεπιστημίου
Λευκωσίας*

Εξ ορισμού η κάθε προεδρική εκλογική αναμέτρηση έχει τη δική της σημασία. Οι επερχόμενες προεδρικές εκλογές του Φεβρουαρίου 2023 παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον καθώς, μεταξύ άλλων, υφίστανται αρκετές ιδιαιτερότητες.

Σε καμιά προεδρική εκλογική αναμέτρηση δεν επικράτησε υποψήφιος που δεν στηρίχθηκε είτε από τον ΔΗΣΥ ή το ΑΚΕΛ. Ακόμα και ο Τάσος Παπαδόπουλος ο οποίος ήταν ο Πρόεδρος του ΟΧΙ στο δημοψήφισμα για το Σχέδιο Ανάν ενώ επιπρόσθετα τα κοινωνικοοικονομικά του επιτεύγματα ήταν αξιόλογα απέτυχε να περάσει στον δεύτερο γύρο και να επανεκλεγεί αφ' ότου έχασε τη στήριξη του ΑΚΕΛ. Μεταξύ άλλων, περί τα τέλη του 2007 το δημόσιο χρέος ήταν κάτω από το 50% ενώ παράλληλα υπήρχε δημοσιονομικό πλεόνασμα. Επιπρόσθετα, κατά τη διάρκεια της θητείας του Τάσου Παπαδόπουλου προωθήθηκε νομοθεσία για την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων, κάτι που ακόμα να γίνει στην Ελλάδα. Και όμως ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος δεν εξασφάλισε τη συμμετοχή του στο δεύτερο γύρο.

Έκτοτε όμως η δύναμη και η αξιοπιστία των δύο μεγάλων κομμάτων έχει μειωθεί και διαβρωθεί. Στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές το άθροισμα ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ επί του συνόλου των ψηφισάντων ήταν μόνο γύρω στο 50%. Παράλληλα και τα υπόλοιπα κόμματα αντιμετωπίζουν προβλήματα συνοχής και αξιοπιστίας. Ταυτόχρονα δεν μπορεί να παραγνωρισθεί ότι το ποσοστό αποχής δεν είναι ευκαταφρόνητο. Στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές του Μαΐου 2021 είχε ανέλθει στο 34,28%. Αναπόφευκτα τα δεδομένα αυτά θα επηρεάσουν το εκλογικό αποτέλεσμα τον Φεβρουάριο του 2023.

Μια ιδιομορφία των επερχόμενων εκλογών είναι ότι η αντιπολίτευση όχι μόνο απέτυχε να δημιουργήσει ένα αξιόπιστο συνασπισμό δυνάμεων αλλά επίσης οι τρεις κύριοι υποψήφιοι ήταν στενοί συνεργάτες του Προέδρου Αναστασιάδη: ο Αβέρωφ Νεοφύτου ως Πρόεδρος του κυβερνώντος κόμματος του ΔΗΣΥ, ο Νίκος Χριστοδουλίδης ως Κυβερνητικός Εκπρόσωπος και ως Υπουργός

Εξωτερικών και ο Ανδρέας Μαυρογιάννης ως Διαπραγματευτής της Ελληνοκυπριακής πλευράς. Εξ ορισμού το συγκεκριμένο αυτό δεδομένο τείνει να υποβαθμίζει τη σημασία της σκληρής κριτικής έναντι του Προέδρου Αναστασιάδη για τα σοβαρά αρνητικά ζητήματα της διακυβέρνησής του, όπως η διαφθορά και η ευνοιοκρατία.

Οι μέχρι τώρα δημοσκοπήσεις παραπέμπουν σε σαφές προβάδισμα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Ενδεχομένως η κοινή γνώμη να αναζητεί μια υποψηφιότητα η οποία αφ' ενός να έχει λιγότερες εξαρτήσεις από κόμματα και αφ' ετέρου να διασφαλίζει τη βελτίωση της διακυβέρνησης Αναστασιάδη. Μια τέτοια προσέγγιση αποκτά ιδιαίτερη σημασία εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι δεν κατέστη δυνατό να υπάρξει ένας αξιόπιστος συνασπισμός δυνάμεων ο οποίος να απαιτήσει την απαλλαγή από τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη και την αλλαγή. Η μεγάλη πρόκληση για τον ίδιο τον Χριστοδουλίδη είναι να διατηρήσει το προβάδισμα που υφίσταται, να περάσει στον δεύτερο γύρο και να κερδίσει τις εκλογές. Αυτό εν πολλοίς θα εξαρτηθεί από τις δικές του πράξεις και τυχόν παραλήψεις καθώς μέχρι στιγμής δεν φαίνεται να υπάρχουν δύο ισχυροί αντίπαλοι οι οποίοι να τον αποκλείσουν από τον δεύτερο γύρο.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι η κριτική που ασκείται στον Χριστοδουλίδη για έλλειψη θέσεων καθώς και για άλλα ζητήματα δεν φαίνεται να τον έχει επηρεάσει μέχρι σήμερα. Άλλωστε ούτε και οι άλλοι δύο κύριοι υποψήφιοι έχουν παρουσιάσει μέχρι σήμερα ολοκληρωμένες θέσεις. Αυτό το δεδομένο ενισχύει την υπόθεση εργασίας ότι προτεραιότητα για τους πολίτες είναι να τιμωρήσουν το υφιστάμενο κομματικό σύστημα.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου αντιλαμβανόμενος τα υφιστάμενα δεδομένα και γνωρίζοντας ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης αντλεί σημαντικό ποσοστό από τους ψηφοφόρους του ΔΗΣΥ προσπαθεί να περάσει το μήνυμα ότι η κατάσταση είναι εξαιρετικά δύσκολη και η Κύπρος θα χρειαστεί αποτελεσματικό ηγέτη και αξιόπιστη παράταξη. Θεωρώ ότι οι πολίτες κατανοούν τις δύσκολες περιστάσεις και θα λάβουν υπ' όψιν όλα τα δεδομένα πριν την τελική τους απόφαση. Παρά ταύτα για τους περισσότερους ψηφοφόρους εκτός από την ικανότητα, δύο βασικά χαρακτηριστικά που θα κρίνουν την επιλογή τους είναι η εντιμότητα και ο πρότερος βίος. Θεωρώ επίσης ότι οι πολίτες κατανοούν τη διαφορά μεταξύ θεμιτής κριτικής και κτυπημάτων κάτω από τη ζώνη.

Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης θα προσπαθήσει να περάσει το μήνυμα ότι είναι ο υποψήφιος της αλλαγής και ταυτόχρονα η ενδεδειγμένη επιλογή για την «επανένωση». Προφανώς το εγχείρημα αυτό είναι δύσκολο. Μεταξύ άλλων, το ΑΚΕΛ, το οποίο στηρίζει τον Ανδρέα Μαυρογιάννη, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει θέματα αξιοπιστίας στα οικονομικά ζητήματα και στο Κυπριακό. Θα διαφανεί στην πορεία του χρόνου εάν ο Ανδρέας Μαυρογιάννης θα πείσει για την ανεξάρτητη υποψηφιότητά του και θα δώσει το δικό του στίγμα για το Κυπριακό, την οικονομία, τη διαφθορά και την πορεία της χώρας στο μέλλον.

Υπογραμμίζεται ότι με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα τόσο ο Ανδρέας Μαυρογιάννης όσο και ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα έχουν πιθανότητες επικράτησης μόνο στην περίπτωση που ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν θα περάσει στον δεύτερο γύρο. Το ενδεχόμενο αυτό όμως σήμερα φαίνεται απομακρυσμένο.

Ένα άλλο ερώτημα είναι ποιο θα είναι το άθροισμα των ποσοστών των υπόλοιπων υποψηφίων. Προφανώς όσο ανεβαίνει η συσπείρωση των κομμάτων, πείθοντάς τους ψηφοφόρους τους να στηρίξουν τις επιλογές τους, τόσο θα μειώνεται το ποσοστό υποστήριξης ανεξάρτητων υποψηφίων. Ούτως ή άλλως, και στην περίπτωση που υπάρξει συνεργασία μεταξύ κάποιων υποψηφίων που δεν στηρίζονται από κόμματα δεν αναμένεται οποιαδήποτε αισθητή αλλαγή του σκηνικού.

Η αμφισβήτηση του κομματικού συστήματος έχει συμβεί σε πολλές χώρες. Και στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια οι ψηφοφόροι κατ' επανάληψιν έστειλαν προειδοποιητικά μηνύματα. Δυστυχώς αυτά δεν λήφθηκαν υπ' όψιν από τα κόμματα. Για χρόνια τώρα το πολιτικό και κομματικό σύστημα δεν ενθαρρύνει την ανάδειξη και συζήτηση θέσεων για τα διάφορα ζητήματα. Επιπρόσθετα, ενώ διακήρυττε την αξιοποίηση των αρίστων στην πραγματικότητα τα κόμματα και οι φορείς εξουσίας πρωτοστατούν στην προώθηση «ημετέρων». Τα σημερινά αδιέξοδα δεν είναι ανεξάρτητα από αυτές τις πρακτικές και επιλογές.

Στην περίπτωση εκλογής του Νίκου Χριστοδουλίδη στην Προεδρία η αμφισβήτηση του κομματικού συστήματος θα είναι η μεγαλύτερη που θα έχει λάβει χώρα. Ούτως ή άλλως, με την εκλογή του νέου Προέδρου τον Φεβρουάριο του 2023 θα υπάρξει ένα νέο πολιτικό σκηνικό.

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΕΥΝΟΕΙ ΤΗΝ ΡΕΥΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ

*Γιάννος Κατσοουρίδης
Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και
Διακυβέρνησης, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

Εδώ και αρκετά χρόνια παρατηρείται και στην Κύπρο το φαινόμενο της κομματικής αποταύτισης, της μείωσης της ισχύς των πολιτικών κομμάτων, της αποιδεολογικοποίησης, και της εκλογικής αποστοίχισης σημαντικής μερίδας του εκλογικού σώματος από τις παραδοσιακές (οικογενειακές) κομματικές του επιλογές. Αυτό δεν πρέπει να ξενίζει, δεδομένου ότι η Κύπρος δεν αποτελεί κάποιο απομονωμένο από τον κόσμο Γαλατικό χωριό, στο οποίο οι ευρύτερες τάσεις και αλλαγές που συντελέστηκαν ήδη σε πιο προηγμένες καπιταλιστικά κοινωνίες δεν φτάνουν ποτέ. Η Κύπρος ακολουθεί με κάποια χρονική υστέρηση φαινόμενα και τάσεις που έχουν ήδη παρατηρηθεί σε άλλες χώρες, με αυτή την αργοπορία να μειώνεται με την πάροδο του χρόνου και όσο η Κύπρος εντάσσεται ολοένα και περισσότερο στις παγκοσμιοποιημένες οικονομικές και πολιτικές δομές.

Το αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών είναι η μεγάλη ρευστότητα που παρατηρείται πλέον στο εκλογικό σώμα με τους εκλογείς να έχουν διαφοροποιήσει σημαντικά τον τρόπο και τα κριτήρια με τα οποία καταλήγουν στις εκλογικές τους προτιμήσεις και επιλογές. Αυτή η νέα κατάσταση πραγμάτων δυσκολεύει και τους αναλυτές να εκτιμήσουν τις κινήσεις και προτιμήσεις των εκλογέων. Αυτό που χρειάζεται να γίνει, πέραν απλής διαπίστωσης του φαινομένου, είναι η γνωστική κατανόηση του πως φτάσαμε σε αυτό το σημείο μεγάλης ρευστότητας και κατά συνέπεια αβεβαιότητας.

Θεωρώ πως ένα βασικό στοιχείο που βοηθά στην επεξήγηση και κατανόηση αυτής της αυξημένης ρευστότητας στο εκλογικό σώμα είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η πολιτικοποίηση των μετά το 1974 και ειδικότερα των μετά των 1990 γενιών. Το πλαίσιο πολιτικοποίησης αποτελεί αίτιο και αιτιατό τόσο της παρατηρούμενης αποιδεολογικοποίησης ή/και ιδεολογικού αποπροσανατολισμού των κοινωνιών, όσο και της κομματικής αποταύτισης που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια και που πιθανότατα θα εντείνονται με την πάροδο των χρόνων. Είναι πεποίθηση του γράφοντος, όπως και άλλων βέβαια, ότι το πλαίσιο πολιτικοποίησης μέχρι και το 1990, όπως θα το σκιαγραφήσω αδρά πιο κάτω, παρήγαγε ισχυρές ιδεολογικές και κομματικές

ταυτότητες που, σε συνδυασμό με το μικρό μέγεθος της κυπριακής κοινωνίας και τον συνεπαγόμενο κοινωνικό έλεγχο που αυτό το μικρό μέγεθος επέβαλλε, δεν άφηναν περιθώρια για εκλογική ρευστότητα. Εξού και τα αποτελέσματα βουλευτικών και προεδρικών εκλογών ήταν πιο προβλέψιμα στο παρελθόν.

Η πολιτικοποίηση της κυπριακής κοινωνίας πραγματώθηκε, ιστορικά, σε ορισμένα κρίσιμα χρονικά σημεία και αποτυπώθηκε στην ισχυρότατη διαίρεση Αριστεράς-Δεξιάς. Στη διεθνή βιβλιογραφία τα κρίσιμα αυτά σημεία αποτυπώνονται με τον όρο *critical junctures* (κρίσιμα σημεία, ή συγκυρίες). Προπολεμικά, πριν το 1974 δηλαδή, αυτά τα κρίσιμα σημεία ήταν βασικά δύο (δες λίγο πιο κάτω) και τα οποία παρήγαγαν την ισχυρή ιδεολογική διαιρετική τομή Αριστεράς-Δεξιάς. Μάλιστα, η Κύπρος αποτελεί μια ειδική περίπτωση στη μελέτη των κομματικών συστημάτων, της διάρκειας και της έντασης της ιδεολογικής διαμάχης.

Η ιδεολογική διαίρεση καθορίστηκε με τρόπο καταλυτικό τις δεκαετίες 1940 και 1950. Προσδιορίστηκε ταξικά τη δεκαετία του 1940 με τους μεγάλους κοινωνικούς αγώνες της εργατικής τάξης και επικαθορίστηκε ιδεολογικά και πολιτικά τη δεκαετία του 1950 με τη διαφορά αριστεράς και δεξιάς στο θέμα του ένοπλου αγώνα της ΕΟΚΑ. Στις μετέπειτα δεκαετίες η βασική αυτή διαιρετική γραμμή (αριστεράς-δεξιάς) ανανεωνόταν με καινούριες θεματικές, οι οποίες, όμως, δεν αντικαθιστούσαν τη βασική διαίρεση, αλλά ενσωματώνονταν σε αυτήν ανανεώνοντας την. Η διαίρεση Μακαριακών-Γριβικών στα πρώτα ανεξαρτησιακά χρόνια μέχρι το πραξικόπημα του 1974 και το ίδιο το πραξικόπημα είχαν ουσιαστικά ως περιεχόμενο και διακύβευμα την ίδια τη δημοκρατία και έδωσαν στη διαίρεση αριστεράς-δεξιάς ένα ακόμα υπο-πλαίσιο, αυτών των Μακαριακών/δημοκρατικών/πατριωτικών δυνάμεων έναντι αυτών που έδωσαν στέγη στους πραξικοπηματίες.

Το πλαίσιο πολιτικοποίησης της κυπριακής κοινωνίας μέχρι το 1990, σε συνθήκες ψυχρού πολέμου και με την ιδεολογία να αποτελεί την «μεγάλη» και «υπερκαθοριστική» μεταβλητή ατομικού ταυτοτικού προσδιορισμού δημιούργησε τις ισχυρές συνδέσεις των πολιτών με τα πολιτικά κόμματα, που αποτελούν τους πολιτικούς και οργανωτικούς φορείς των ιδεολογιών. Ήταν η εποχή των συλλογικοτήτων. Αντίθετα, το πλαίσιο πολιτικοποίησης στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο φαίνεται να λειτουργεί διαλυτικά ως προς τα μεγάλα αφηγήματα και τις δυνατές ταυτίσεις, προάγοντας ατομικές στάσεις και συμπεριφορές.

Μια σειρά οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών, οι οποίες μπορούν να μπουν κάτω από όρους ομπρέλα όπως παγκοσμιοποίηση, φιλελευθεροποίηση και ευρωπαϊκή ενοποίηση, έχουν αφαιρέσει πολλά εργαλεία δράσης των κομμάτων, των κυβερνήσεων, των κρατών. Αυτό έχει αλλάξει δραματικά το πλαίσιο δράσης των πολιτικών κομμάτων, ενός θεσμού που δημιουργήθηκε και θέριασε στα πλαίσια των (εθνών)κρατών. Η Κυπριακή Δημοκρατία, δεν ήταν εξαίρεση στα παραπάνω. Ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε το

μικρό μέγεθος της χώρας μας, οι συνέπειες που αναφέρθηκαν πιο πάνω γίνονται ακόμα πιο έντονες. Όντας μέλος της ΕΕ, δεν έχει την ευχέρεια κινήσεων και τη δυνατότητα να ακολουθήσει ανεξάρτητη πολιτική σε πολλά ζητήματα ακόμα και αν το επιθυμεί. Αυτό, συνεπώς, επηρεάζει και περιορίζει τις πολιτικές που μπορεί να εφαρμόσει μια οποιασδήποτε ιδεολογικής απόχρωσης κυπριακή κυβέρνηση.

Τα βασικά μεταπολεμικά σημεία τομής στην Κύπρο ήταν τέσσερα. Και τα τέσσερα λειτούργησαν διαλυτικά ως προς τη διαίρεση αριστεράς-δεξιάς και της κομματικής και ιδεολογικής ταύτισης των ψηφοφόρων. Το ένα ήταν το τέλος του ψυχρού πολέμου το 1990. Αυτό παρήγαγε σταδιακή αποιδεολογικοποίηση, ειδικά στο αριστερό τμήμα του ιδεολογικοπολιτικού φάσματος. Τα επόμενα δύο ήρθαν μαζί το 2004. Ήταν αφενός η ένταξη στην ΕΕ και αφετέρου, το δημοψήφισμα για το σχέδιο Ανάν. Η ένταξη στην ΕΕ συνέδεσε περαιτέρω την Κύπρο με τις παγκοσμιοποιημένες δομές και διαδικασίες, ενώ και τα δύο γεγονότα μαζί, συνέβαλαν στο μεγαλύτερο φιλτράρισμα των ατομικών επιλογών μέσα από το πρίσμα του ιδιωτικού συμφέροντος και επιθυμίας. Το τελευταίο μεγάλο γεγονός ήταν η οικονομική κρίση του 2012-2013 που απονομιμοποίησε περαιτέρω το πολιτικό σύστημα, εξέθεσε τις αδυναμίες του και συνέβαλε στην αντίληψη περί ομογενοποίησης της πολιτικής ελίτ που ενδιαφέρεται μόνο για τον εαυτό της.

Και τα τέσσερα σημεία τομής, μαζί, «επιτάχυναν» τον πολιτικό χρόνο, συμπύκνωσαν εξελίξεις που σε άλλες χώρες και κοινωνίες συντελέστηκαν με πιο αργούς ρυθμούς και οδήγησαν στην παρατηρούμενη πολιτική και εκλογική ρευστότητα που θεμελιώνεται σε μια εξατομικευμένη θέαση των πολιτικών φαινομένων και δεδομένων. Αυτή η νέα μεταψυχροπολεμική συνθήκη έχει καταλυτικές επιδράσεις στην εκλογική συμπεριφορά των πολιτών, η οποία καθίσταται απρόβλεπτη και μεταβαλλόμενη. Η ρευστοποίηση των ιδεολογικών και κομματικών ταυτοτήτων αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό πλέον της εκλογικής πολιτικής στην Κύπρο, είναι αποτέλεσμα ενός πιο αποπολιτικοποιημένου πλαισίου πολιτικοποίησης, κάτι που καθιστά δύσκολες τις ασφαλείς προβλέψεις για τα εκλογικά αποτελέσματα.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ '23: REALPOLITIK Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΥΜΝΙΑ;

*Ανδρέας Χατζηκυριάκου
Διευθύνων Σύμβουλος, Γνώρα Σύμβουλοι Επικοινωνίας*

Η απόφαση των κομμάτων της αντιπολίτευσης να στηρίξουν δυο υποψηφιότητες στενών συνεργατών του Προέδρου Αναστασιάδη στις Προεδρικές, αποτελεί μια κυνική παραδοχή ότι στο κυνήγι της εξουσίας δεν υπάρχουν πλέον ιδεολογικά ή πολιτικά στεγανά· ούτε καν ένα μίνιμουμ όριο απαιτούμενης πολιτικής συνέπειας. Το αξιοσημείωτο είναι ότι η υπέρβαση ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ γίνεται ύστερα από μια δεκαετή διακυβέρνηση Νίκου Αναστασιάδη / ΔΗΣΥ, όταν θα ανέμενε κανείς ότι η κοινωνία θα αποζητούσε την «αλλαγή» και η αντιπολίτευση θα είχε προετοιμάσει λύση ή λύσεις να προτείνει.

Το ΑΚΕΛ, από τις Προεδρικές του 2018, κατηγορεί τον Πρόεδρο Αναστασιάδη για τους χειρισμούς του στο Κυπριακό, με το υπονοούμενο μάλιστα ότι ευθύνεται, τουλάχιστον εξίσου με την Τουρκία, για τη μη λύση. Όταν όμως καλείται να επιλέξει μεταξύ της πολιτικής συνέπειας στο Κυπριακό - που θα του πρόσφερε, για παράδειγμα, η υποψηφιότητα Αχιλλέα Δημητριάδη - και της αυτοαναίρεσης του, αποφάσισε το δεύτερο στηρίζοντας τον διαπραγματευτή του Προέδρου Αναστασιάδη για εννέα χρόνια Ανδρέα Μαυρογιάννη.

Το ΔΗΚΟ καταψήφισε τον κρατικό προϋπολογισμό του 2021 για να πιέσει την κυβέρνηση να δώσει στοιχεία στον Γενικό Ελεγκτή να ερευνήσει το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα. Για τις Προεδρικές του 2023 όμως επέλεξε τον Νίκο Χριστοδουλίδη, υπουργό εκείνης της κυβέρνησης, ο οποίος ευθαρσώς έχει δηλώσει ότι η κυβέρνηση δεν είναι διεφθαρμένη. Το ΔΗΚΟ θα μπορούσε να είναι πολιτικά συνεπές στηρίζοντας, για παράδειγμα, τον Γιώργο Κολοकाσιδη.

Γιατί όμως η αντιπολίτευση επιλέγει την άβολη θέση της ασυνέπειας και αυτοαναίρεσης;

1. Πέντε χρόνια επενδύει στη διαφθορά για να αποδομήσει τον Πρόεδρο Αναστασιάδη και τον ΔΗΣΥ, διαβάζοντας όμως εντελώς λανθασμένα τις δημοσκοπήσεις. Η διαφθορά βρίσκεται στην κορυφή των ζητημάτων που απασχολούν την κοινωνία (χωρίς όμως απαραίτητα να επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα των πολιτών, όπως π.χ. οι αυξήσεις των τιμών, το ΓΕΣΥ, το μεταναστευτικό, το κυκλοφοριακό κ.ο.κ). Αναμφίβολα η διαφθορά έχει φθείρει την εικόνα των κυβερνήσεων.

Αλλά, όπως απέδειξαν οι Βουλευτικές εκλογές του 2021, έχει φθείρει στον ίδιο τουλάχιστον βαθμό και την εικόνα της αντιπολίτευσης. Η κοινωνία δεν πιστεύει ότι με το ΑΚΕΛ ή το ΔΗΚΟ στην εξουσία θα αλλάξει κάτι. «Όλοι ίδιοι είστε» λένε οι πολίτες.

2. Παρά την έντονη κριτική για διαφθορά, η 10ετία Αναστασιάδη υπήρξε αποτελεσματική από πλευράς παραγωγής έργου που άγγιξε την καθημερινότητα των πολιτών και κατέγραψε θετικό πρόσημο συγκρινόμενη με το τι παρέλαβε από τη διακυβέρνηση ΑΚΕΛ το 2013, αλλά και με τις άλλες κυβερνήσεις στην Ε.Ε. στη διαχείριση της πανδημίας.
3. Αν και στην πολιτική ποτέ μην πεις ποτέ, το χάσμα μεταξύ ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ μοιάζει αγεφύρωτο. Από τις Προεδρικές του 2008, όταν το ΔΗΚΟ στήριξε την υποψηφιότητα Δημήτρη Χριστόφια στον Β΄ γύρο, τα δύο κόμματα δεν έχουν καταφέρει να συνεργαστούν ξανά, με αποκορύφωμα την κραυγαλέα αποτυχία τους να συμπράξουν στην εκλογή Προέδρου της Βουλής το 2021.
4. Η αντιπολίτευση δεν έχει πείσει ότι διαθέτει μια ολοκληρωμένη, εναλλακτική πρόταση εξουσίας, ιδιαίτερα το ΔΗΚΟ. Στην περίπτωση του ΑΚΕΛ, οι διαφοροποιήσεις του σε θέματα όπως το μεταναστευτικό και το Κυπριακό, μάλλον ανησυχούν μια μεγάλη μερίδα της κοινωνίας, η οποία δεν έχει λησμονήσει ούτε τα αποτελέσματα της διακυβέρνησης ΑΚΕΛ στην οικονομία.
5. Χωρίς υπαλλακτική πρόταση εξουσίας, η σύγκριση μεταξύ της κυβερνητικής παράταξης και της αντιπολίτευσης γίνεται στο (προνομιακό για τον ΔΗΣΥ) πεδίο του ποιος διαθέτει την εμπειρία να διαχειριστεί καλύτερα τη διακυβέρνηση του τόπου.
6. Πανευρωπαϊκά καταγράφεται μια στροφή των ψηφοφόρων προς τη δεξιά.

Τι σημαίνουν όλα αυτά για το μέλλον;

Τέσσερα μόλις χρόνια προτού το ΑΚΕΛ συμπληρώσει ένα αιώνα ζωής, η πορεία που ακολουθεί στις Προεδρικές του 2023 φέρνει ευδιάκριτα πλέον στην επιφάνεια μια σειρά δισεπίλυτων προβλημάτων, όπως:

- η απουσία ενός σύγχρονου, ρεαλιστικού αριστερού αφηγήματος, την οποία ο ξύλινος καταγγελτικός λόγος που χαρακτηρίζει το κόμμα δεν μπορεί να συγκαλύψει
- η ασυνήθιστη για το κόμμα της Αριστεράς διχογνωμία στο επίπεδο της ηγεσίας. Στη ψηφοφορία στην Κεντρική Επιτροπή ο Ανδρέας Μαυρογιάννης εξασφάλισε τη στήριξη του 52%, ενώ το 2018 το αντίστοιχο ποσοστό του Σταύρου Μαλά ήταν 70%.
- η ταύτιση με ακραίες θέσεις - ακόμη και για τον μέσο Αριστερό ψηφοφόρο - στο μεταναστευτικό και με περιθωριακές θέσεις στο Κυπριακό, τις οποίες χειροκροτεί μια θορυβώδης μεν συρρικνωμένη δε μειοψηφία.

Αποτέλεσμα; Αντί το ΑΚΕΛ να ελκύει είτε κομματικούς συμμάχους είτε μια σημαντική μη δεξιά μερίδα της κοινωνίας, τους απωθεί και αυτοαπομονώνεται. Εάν χάσει και τρίτη, συνεχή φορά τις Προεδρικές, θα βρεθεί ενδεχομένως αντιμέτωπο με τους κινδύνους μιας παρακμιακής αποδυνάμωσης την οποία θα προκαλέσει, είτε η δημιουργία μιας εναλλακτικής κεντροαριστερής πρότασης είτε η συνέχιση της διαρροής αριστερών ψηφοφόρων προς την αποχή.

Απέναντι από το ΑΚΕΛ, ο ΔΗΣΥ - όσο φθαρμένος κι αν είναι και όσες εσωτερικές διχοστασίες κι αν αντιμετωπίζει - λόγω απουσίας αντίπαλου δέους εξελίσσεται στο κόμμα που η πλειοψηφία όσων ψηφίζουν εμπιστεύεται περισσότερο (από τους άλλους) να κυβερνήσει. Έχει βρεθεί στην εξουσία τα 20 από τα τελευταία 30 χρόνια δημιουργώντας και ανανεώνοντας μια ομάδα στελεχών με σημαντική εμπειρία στην άσκηση της διακυβέρνησης.

Ταυτόχρονα παραμένει ο σχεδόν αποκλειστικός εκπρόσωπος του ευρωπαϊσμού στην Κύπρο. Ελλείψει οποιουδήποτε άλλου ιδεολογήματος και παρ' όλες τις απογοητεύσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει μια προνομιακή λέσχη που προσφέρει στους κατοίκους της ένα αίσθημα ασφάλειας και επιθυμητής ποιότητας ζωής.

Το Φεβρουάριο του 2023 αν εκλεγεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο ΔΗΣΥ προφανώς παραμένει στην εξουσία. Αν, από την άλλη, εκλεγεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης, θα το οφείλει σε σημαντικό βαθμό σε Συναγερμικές ψήφους και ο ίδιος θα έχει ανάγκη τον ΔΗΣΥ για να σχηματίζει πλειοψηφία στη Βουλή. Το πώς θα διαχειριστεί ο ΔΗΣΥ μια προεδρία Νίκου Χριστοδουλίδη μπορεί να δημιουργήσει ενδιαφέρουσες προοπτικές για το κόμμα.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 2023 ΑΛΛΙΩΣ!

*Ανδρούλα Ταραμουντά
Δημοσιογράφος, Αρχισυντάκτης Φιλελεύθερος*

Η εκλογική αναμέτρηση του 2023 κρίνεται, και όχι χωρίς λόγο, ως καθοριστική για το μέλλον. Ο νέος ένοικος του Προεδρικού είναι που θα σηκώσει το βάρος της αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης και των επακολούθουσων των διεθνών αναταράξεων. Όπως και τη διαχείριση του Κυπριακού προβλήματος – μιας διαχείρισης που έχει εξαντλήσει τα περιθώρια για μια συνέχεια όπως για δεκαετίες την ξέρουμε, την ώρα μάλιστα που η Τουρκία τρίζει τα δόντια και εμβαθύνει τα τετελεσμένα στις υπό κατοχή περιοχές και παράλληλα προσπαθεί να δημιουργήσει τετελεσμένα στις κυπριακές θάλασσες και ειδικότερα στην κυπριακή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.

Οι προεδρικές του επόμενου Φεβρουαρίου είναι οι πρώτες που θα γίνουν στον τόπο μας, χωρίς την παρουσία έστω και ενός πολιτικού ηγέτη, παλιάς κοπής. Με τη λήξη της θητείας του Νίκου Αναστασιάδη κλείνει το κεφάλαιο των παλιάς κοπής ηγετών, που είχαν μια, διαφορετικής εμβέλειας, επιρροή στο κομματικό τους χώρο, και διαφορετική επιρροή στο ψηφοφοριακό σώμα. Οι πολιτικοί ηγέτες της νέας γενιάς που είναι και κομματικοί αρχηγοί, δεν έχουν είτε το παραδέχονται είτε όχι, τη σχέση που είχαν οι προκάτοχοί τους με το κομματικό στελεχιακό δυναμικό, κυρίως όμως με την κομματική βάση.

Η επικείμενη εκλογική αναμέτρηση μπορεί κάλλιστα να θεωρεί ως η αναμέτρηση των ανεξαρτήτων. Κατέρχεται σε αυτή μόνο ένας πολιτικός ηγέτης, κι αυτός είναι ο πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού, Αβέρωφ Νεοφύτου. Όλοι οι άλλοι, και έχουμε αριθμό υποψηφίων ρεκόρ, κατέρχονται με την ομπρέλα του ανεξάρτητου. Το ΑΚΕΛ στηρίζει την υποψηφιότητα του Ανδρέα Μαυρογιάννη. Την υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη στηρίζει επίσημα (μέχρι την ώρα που γραφόταν το κείμενο) το ΔΗΚΟ, η ΕΔΕΚ.

Καταγράφουμε μια μοναδικότητα που έχει όμως την πολιτική της σημασία, ότι: οι τρεις βασικοί υποψήφιοι Αβέρωφ Νεοφύτου, Νίκος Χριστοδουλίδης και Ανδρέας Μαυρογιάννης είναι συνεργάτες – σαφώς με διαβαθμίσεις- του Προέδρου Αναστασιάδη. Σημαίνει κάτι αυτό; Τίποτε άλλο από την αποτυχία της ευρύτερης αντιπολίτευσης να αναδείξει μια άλλη πολιτική επιλογή, ένα φρέσκο υποψήφιο χωρίς βαρίδια, χωρίς παρελθόν που να του προκαλεί κόστος ως αντίπαλο δέος στην κυβερνώσα παράταξη που δεν βαρύνεται και με μικρό

πολιτικό κόστος για μια σειρά από ζητήματα που κυριάρχησαν τις δύο πενταετίες της θητείας της. Το ευνοϊκό, για τους αντιπολιτευόμενους, τοπίο δεν λειτούργησε διόλου αποτελεσματικά γι' αυτούς, αφού οι όλες οι προσπάθειες για κάθοδο με κοινό υποψήφιο των δύο μεγάλων κομμάτων, ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ κατέληξαν σε ναυάγιο. Η αντιπολίτευση δεν κατάφερε σε καμιά φάση να αξιοποιήσει τη διάσπαση στο Δημοκρατικό Συναγερμό που επέλεξε μια εξαιρετικά μακράς πνοής προεκλογική εκστρατεία, με την επιλογή του προέδρου του, ως προεδρικού υποψηφίου, αφήνοντας τον Νίκο Χριστοδουλίδη, να κάνει «παιγνίδι» με λυμένα τα χέρια και χωρίς να επωμίζεται κόστος από τη συμμετοχή του στη διακυβέρνηση σε αντίθεση με τον Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος μέχρι σήμερα δεν κατάφερε επικοινωνιακά να πιστωθεί τα θετικά της διακυβέρνησης.

Το κομματικό σκηνικό μετά τις κάλπες του 2023 σαφώς και δεν θα είναι το ίδιο. Όποιο και να είναι το εκλογικό αποτέλεσμα. Όποιος και να είναι ο εκλεκτός του λαού για την επόμενη πενταετία. Προφανώς και θα υπάρχουν νικητές και ηττημένοι. Νικητής θα είναι ο νέος ένοικος του Προεδρικού και ηττημένοι όσοι δεν θα καταφέρουν να αναδείξουν την επιλογή τους. Οι πολίτες έχουν στείλει μηνύματα στο επαγγελματικό πολιτικό προσωπικό σε μια σειρά από αναμετρήσεις, μέσα από δημοσκοπήσεις, από αντιδράσεις που δείχνουν οργή και θυμό. Κούραση και απογοήτευση. Απαξίωση και αμφισβήτηση. Και τι εισέπραξαν; Πάμπολλα θα, τις μέρες που τα ζητήματα αυτά βρίσκονταν στην επικαιρότητα και μετά τίποτα...

Τα κόμματα από τα πιο μικρά μέχρι τα πιο μεγάλα δείχνουν γερασμένα, αποστεωμένα, αν και τα πλείστα έχουν επικεφαλής τους ανθρώπους της νέας γενιάς, με πτυχία και περγαμηνές που δεν κατείχαν οι προκάτοχοι τους. Όμως βρίσκονται σε απόσταση από το εκλογικό σώμα. Δεν πείθουν στην ολότητά τους ούτε τους σκληρούς κομματικούς πυρήνες. Σε Δημοκρατικό Συναγερμό και ΑΚΕΛ δεν μπορούν και να το θέλουν- και δεν το θέλουν οι δελφίνοι που δεν είναι και λίγοι- ότι βλέπουν την προεδρική αναμέτρηση ως ένα βήμα που θα οδηγήσει και σε αλλαγή ή αναδόμηση στην κομματική προεδρία. Στην Πινδάρου, η σπουδή για επιλογή προεδρικού υποψηφίου, επίσπευσε και τις ενδοκομματικές παρασκηνιακές διεργασίες που δεν φαίνεται να είναι και τόσο ομαλές. Κι όλα αυτά χωρίς να υπολογίζουν τον ξενοδόχο καθώς όσοι γνωρίζουν καλά πως λειτουργεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου, σημειώνουν με νόημα ότι δεν είπε την τελευταία λέξη, ούτε σε ότι αφορά τις προεδρικές εκλογές, ούτε σε ότι αφορά την προεδρία του ΔΗΣΥ όποιο αποτέλεσμα και να φέρει στις κάλπες. Τα πράγματα για την Πινδάρου θα είναι ούτως ή άλλως κομβικά, αφού θα μετρήσει όπως και να το κάνουμε το εκλογικό ποσοστό που θα συγκεντρώσει ο εκλεκτός της και σίγουρα δεν θα έχει σχέση ούτε με το ποσοστό που έφερε ο Νίκος Αναστασιάδης, καθώς φθίνει συνεχώς η προσβασιμότητα των κομμάτων στο εκλογικό σώμα όπως και ο κομματικός πατριωτισμός.

Και στο ΑΚΕΛ, που κρύβεται όπως και να το κάνουμε, πίσω από την υποψηφιότητα του τέως διαπραγματευτή Ανδρέα Μαυρογιάννη, τα πράγματα δεν είναι διόλου ρόδινα. Η επιλογή Μαυρογιάννη ήταν η εύκολη λύση για την ηγεσία, όχι όμως για τον κόσμο της Αριστεράς, που δεν έδωσε την προσδοκώμενη δυναμική της υποψηφιότητας. Οι δυσκολίες φάνηκαν από την αρχή. Αποδοχή, απόρριψη στη συνέχεια, ξαναζεσταμένη αποδοχή και προώθηση την ώρα που ναυάγησαν οι διεργασίες με το ΔΗΚΟ, με στελέχη επώνυμα του ΑΚΕΛ να είχαν ήδη τοποθετηθεί υπέρ της υποψηφιότητας Αχιλλέα Δημητριάδη. Άλλοι δε παρουσιάζονταν να «δουλεύουν» να περάσουν ως εκλεκτό τους υποψήφιο τον πρώην Υπουργό Υγείας Γιώργο Παμπορίδη. Η καθαρή στάση Μαυρογιάννη σε ότι αφορά τις επίμαχες διαπραγματεύσεις στο Κραν Μοντανά, δεν άρεσαν ανκαι καταβλήθηκε προσπάθεια να αναδειχθεί η διαφωνία, ως στοιχείο ανεξαρτησίας του υποψηφίου.

Την Εζεκία Παπαϊωάννου δυσκολεύει και το γεγονός που πλέον δεν το αποκρύβουν στελέχη σε κατ' ιδίαν συνομιλίας τους, ότι ο Ανδρέας Μαυρογιάννης δεν είναι αναγνωρίσιμος στην ψηφοφοριακή βάση της Αριστεράς. Χρειάστηκε να τους «συστήσουν» σε ένα εξαντλητικό πρόγραμμα επαφών σε όλη την Κύπρο. Κι όλα αυτά τα μη θετικά, αξιοποιούνται από τους δελφίνους που θέλουν να «στείλουν» τον Στέφανο Στεφάνου στο σπίτι του και να οδηγήσουν το ΑΚΕΛ σε νέα ενδοκομματική αναμέτρηση για την ανάδειξη νέου γενικού γραμματέα.

Και το ΔΗΚΟ σαφώς «κρύβεται» πίσω από τον Νίκο Χριστοδουλίδη, καθώς αυτό που μέτρησε πρωτίστως στην επιλογή τους, ήταν η διακαής επιθυμία για μια «νίκη» που θα τους οδηγήσει σε «εξαργύρωση» με τα «λάφυρα της εξουσίας» ανκαι κάποιοι πιο αθυρόστομοι παραδέχονται ότι με τον Αβέρωφ Νεοφύτου στο πηδάλιο του κράτους είναι που σίγουρα θα εξασφάλιζαν τα προσδοκώμενα. Η κομματική προεδρία του Νικόλα Παπαδόπουλου δεν «κινδυνεύει» καθώς δεν υπάρχουν πλέον εσωκομματικοί αντίπαλοι απέναντί του, όποτε το όποιο εκλογικό αποτέλεσμα στο ΔΗΚΟ θα το «πουλήσουν» ως επιτυχία.

Αυτός που θα έχει τα πλέον δύσκολα στην περίπτωση εκλογικής του επιτυχίας είναι ο Νίκος Χριστοδουλίδης, ο οποίος «κερδίζει» εντυπώσεις γιατί δεν είναι κομματικός, δεν κουβαλά βαρίδια, ούτε κόστος μαζί του. Ομως έχει να διαχειριστεί πολλούς παράγοντες, πολιτικούς, οικονομικούς και άλλους όπως και «εραστές» της εξουσίας από διάφορα κατεστημένα που βρίσκονται συνήθως γύρω από τον όποιο Πρόεδρο, και θα θέλουν να συνεχίσουν τα δικά τους. Τα δημοσκοπικά ευρήματα και η παράσταση νίκης λειτουργούν σωρευτικά για τέτοιους ανθρώπους που δεν έχουν τον παραμικρό ενδοιασμό να περάσουν από τον ένα στρατόπεδο στο άλλο, ή από τον ένα υποψήφιο στον άλλο. Μέχρι τώρα ο τέως Υπουργός μας έδειξε ότι θέλει να τα πηγαίνει καλά με όλους, όμως δεν θα μπορεί στο δια ταύτα να είναι το «καλό παιδί» με όλους.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

*Μαρίνα Οικονομίδου
Δημοσιογράφος, Διευθύντρια Καθημερινής*

Είναι ο Νίκος Χριστοδουλίδης, φαινόμενο στην πολιτική που αλλάζει άρδην το κομματικό σκηνικό ή η απόρροια χρόνιων παθογενειών και κακών χειρισμών του υφιστάμενου κομματικού συστήματος; Η απάντηση δεν είναι άσπρο-μαύρο αλλά ιδιαίτερα σύνθετη. Τα μέχρι τώρα δεδομένα καταδεικνύουν ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης οδηγείται με άνεση στον β' γύρο και ένας εκ των δύο υποψηφίων των δύο μεγάλων κομμάτων κινδυνεύει να μείνει εκτός του β' γύρου. Αυτό ακριβώς προκαλεί μία σειρά νέων εξελίξεων την επόμενη μέρα των εκλογών, με πολύ πιθανή την αλλαγή προσώπων σε ένα εκ των δύο κομμάτων και την απαρχή νέων δεδομένων στο κομματικό σκηνικό.

Οι παράγοντες

Το πρώτο βεβαίως ερώτημα που εγείρεται είναι τι ακριβώς οδήγησε σε αυτή την πολιτική επικράτηση του Νίκου Χριστοδουλίδη. Αντιλήφθηκε από νωρίς πως η κυπριακή κοινωνία δεν ευνοεί τους υψηλούς τόνους αντιπαράθεσης και το εφάρμοσε πιστά όσο ήταν στην θέση του κυβερνητικού εκπροσώπου αποφεύγοντας την όποια αντιπαράθεση με την αντιπολίτευση, αλλά και την δημόσια τοποθέτησή του σε σκάνδαλα που αφορούσαν την κυβέρνηση Αναστασιάδη. Στη δημιουργία αυτού του προφίλ βοήθησε και η καλή σχέση που φρόντισε να κτίσει από νωρίς με τους δημοσιογράφους. Ήταν από τα λίγα πολιτικά πρόσωπα με τα οποία όλοι ανεξαιρέτως οι δημοσιογράφοι είχαν αφενός άμεση πρόσβαση και αφετέρου την κύρια πηγή ενημέρωσής τους για όσα εκτυλίσσονταν. Και ακριβώς αυτή η καλή σχέση που διατηρούσε με τα ΜΜΕ, με δημοσιογράφους να τον επικροτούν δημοσίως, έκανε το κυβερνών κόμμα όχι μόνο να δέχεται αλλά και να προωθεί την τακτική του. Ρόλο σε αυτό έπαιξε βεβαίως και το γεγονός ότι η Πινδάρου υποβάθμισε τις πολιτικές φιλοδοξίες του Νίκου Χριστοδουλίδη αλλά και την επιμονή του να μείνει μέχρι τέλους στο κάδρο των προεδρικών εκλογών. Καθόλου τυχαίο ότι στην αντιπαράθεση Νίκου Χριστοδουλίδη-Χάρη Γεωργιάδη για την θέση του υπουργού Εξωτερικών, ο Αβέρωφ Νεοφύτου στήριξε τον πρώτο εκτιμώντας πως ο κ. Γεωργιάδης ήταν ο κύριος εσωκομματικός αντίπαλός του.

Η αντιαβερωφική ψήφος

Δημιουργήθηκε με αυτό τον τρόπο το πρόσφορο έδαφος για την εκτόξευση της δημοτικότητας Χριστοδουλίδη και το εξής παράδοξο: τη στιγμή που η κυβέρνηση της οποίας ήταν μέλος από το 2014 δεχόταν πυρά για διαφθορά και διχοτομική πολιτική, ο ίδιος κατάφερε να μην πληγεί καθόλου πολιτικά. Ακόμη και κόμματα της αντιπολίτευσης όπως το ΔΗΚΟ, που είχαν κτίσει το προεκλογικό αφήγημα των βουλευτικών εκλογών στο «η κυβέρνηση Αναστασιάδη είναι η πιο διεφθαρμένη κυβέρνηση», διαχώρισαν την περίπτωση Χριστοδουλίδη και αναγκάστηκαν να τον υποστηρίξουν. Όμως ένας από τους κύριους λόγους που ενισχύθηκε πολιτικά ήταν το ότι θεωρήθηκε το αντίβαρο του Αβέρωφ Νεοφύτου. Ο Πρόεδρος του ΔΗΣΥ –βάσει των δημοσκοπήσεων– είχε ανέκαθεν χαμηλή δημοτικότητα, ακόμα και εντός του κόμματός του. Οι λόγοι ποικίλουν αλλά κυρίως, σε αντίθεση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη έχει αφομοιώσει τους κραδασμούς των κακών εχόντων της κυβέρνησης Αναστασιάδη. Σε αυτό βοήθησε και το αφήγημα που φρόντισε να καλλιεργήσει όλα αυτά τα χρόνια, πως είναι ο άνθρωπος του παρασκηνίου. Η επίθεση που δέχτηκε ο τέως υπουργός Εξωτερικών από την Πινδάρου φαίνεται να βοήθησε στο να ενισχυθεί πολιτικά, αντί να αποδομηθεί και να επικρατήσει το αφήγημα πως πρόκειται για ένα πρόσωπο που το πολεμά το κατεστημένο. Ενδεικτικές και οι δηλώσεις του απέναντι στην πολεμική που δέχτηκε ότι «στη λάσπη απαντούμε με χαμόγελο». Αυτό βεβαίως οφείλεται και στο γεγονός ότι σε αντίθεση με το παρελθόν, τα κόμματα απαξιώνονται από μία μεγάλη μερίδα της κοινωνίας. Ο πόλεμος που δέχτηκε από την Πινδάρου σε συνδυασμό με την παρουσίαση της υποψηφιότητάς του ως ανεξάρτητης ενίσχυσαν το φαινόμενο Χριστοδουλίδη. Εκτός από τους χειρισμούς του ΔΗΣΥ κίριο ρόλο στην ενδυνάμωσή του έπαιξε η αδυναμία της αντιπολίτευσης. Πρώτα και κύρια να κτίσει ένα κοινό μέτωπο –κοινή υποψηφιότητα– απέναντι σε ΔΗΣΥ-Χριστοδουλίδη, η καθυστέρηση ΑΚΕΛ να παρουσιάσει υποψήφιο και κατ'επέκταση να τον αποδομήσει εγκαίρως και η άτακτη αναδίπλωση των κομμάτων του Ενδιάμεσου να συστρατευθούν μαζί του για να κρύψουν κάτω από το χαλί της δημοτικότητάς του, τα δικά τους χαμηλά ποσοστά.

Οι παγίδες

Επί του παρόντος αξιοποιεί πλήρως τα μέσα που έχει. Έχει ήδη έναν αριθμό από ψεύτικους λογαριασμούς που διαρρέουν το προεκλογικό του αφήγημα και υποστηρίζουν τις θέσεις του, ενώ έχει αξιοποιήσει πλήρως το κύριο όπλο του, που δεν είναι άλλο από τις δημοσκοπήσεις. Το ζήτημα βεβαίως είναι αν αυτή η δημοτικότητά του θα επιβεβαιωθεί με το άνοιγμα της κάλπης. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο της χαλαρής ψήφου σε αντίθεση με τη σκληρή ψήφο που θα έχουν οι υποψήφιοι των δύο μεγάλων κομμάτων. Δεν έχει ούτε τον κομματικό μηχανισμό ούτε την εμπειρία στη διεξαγωγή εκλογών. Μία ματιά στο επιτελείο που συνέθεσε επιβεβαιώνει πως κανένα από τα πρόσωπα που προβάλλονται, δεν έχουν αφενός κερδίσει εκλογές και αφετέρου αναλάβει ξανά διεξαγωγή προεδρικών εκλογών. Στο

προβληματικό της κατάστασης είναι τα πολιτικά πρόσωπα που τον περιβάλλουν. Το περιβάλλον, θυμίζει μάλλον αυτό του Νικόλα Παπαδόπουλου το 2018 και ήταν ένας από τους κύριους λόγους που έχασε. Όχι μόνο εξαιτίας της προσπάθειας να ισορροπήσει ανεπιτυχώς ανάμεσα σε πολύ διαφορετικές θέσεις, αλλά και στην αδυναμία συντονισμού των διαφορετικών αυτών πολιτικών χώρων. Το μεγάλο ζητούμενο που θα πρέπει να απαντήσει, είναι αν μπορεί να κυβερνήσει και με ποιους. Το εκλογικό κοινό στην Κύπρο μπορεί να έχει απομακρυνθεί από τα κόμματα, ωστόσο δεν θέλει ούτε πειραματισμούς ούτε την ενίσχυση της ανασφάλειάς του. Θα πρέπει συνεπώς να αποδείξει πως σε αντίθεση με τις επικρίσεις που δέχεται δεν αποτελεί ένα ωραίο μεν αλλά κενό περιτύλιγμα. Θα πρέπει παράλληλα με ξεκάθαρες θέσεις να ξεκαθαρίσει με ποιους θα κυβερνήσει. Ήδη το σκάνδαλο του copy paste με τον Φλέσσα και οι αποκαλύψεις του συνεργάτη του Μανώλη Κυριάκου στον «Πολίτη» έχουν στείλει μεταξύ άλλων το μήνυμα, πως έχει κακή κρίση στα άτομα που επιλέγει να είναι γύρω του. Ο δρόμος είναι μακρύς οι ανατροπές είναι μέρος του πολιτικού παιχνιδιού και από τις επόμενες κινήσεις Χριστοδουλίδη θα διαπιστωθεί αν είναι όπως λένε ένα πολιτικό φαινόμενο ή η επανάληψη ενός προεκλογικού Λιλλήκα το 2013 ή Νικόλα το 2018. Το σίγουρο πάντως είναι πως ο τρόπος που ανελίχθηκε μέσω συγκυριών, η προεκλογική του καμπάνια και η στρατηγική του αποτελούν case study.

Η ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

*Μαρία Φράγκου
Δημοσιογράφος, Πολίτης*

Εν μέσω μιας πρωτοφανούς κρίσης θεσμών και αξιών για τα κυπριακά δεδομένα, οδεύουμε προς τις προεδρικές εκλογές του 2023. Εννέα ή και περισσότεροι, ίσως και λιγότεροι ακόμα υποψήφιοι, αναλόγως των εξελίξεων, διεκδικούν την ψήφο μας, υποσχόμενοι αντιμετώπιση των κύριων ζητημάτων που απασχολούν την κοινωνία μας. Υπόσχονται αντιμετώπιση, γιατί η δέσμευση για επίλυση τους είναι μεγάλη λέξη. Και το ρήμα “δεσμεύομαι” έχασε προ πολλού την αξιοπιστία του, όταν επί των ημερών της σημερινής διακυβέρνησης κατάντησε το πιο σύντομο ανέκδοτο.

Πολλά είναι, λοιπόν, τα θέματα στην ατζέντα των προεδρικών εκλογών και των προεδρικών υποψηφίων. Από το Κυπριακό πρόβλημα μέχρι τα ζητήματα εσωτερικής διακυβέρνησης – διαβίωση και επιβίωση, παιδεία, υγεία κ.ά- ο δρόμος δεν έπρεπε είναι μακρύς. Η απόσταση, ωστόσο, που τα χωρίζει είναι τεράστια. Γιατί; Γιατί διαφορετικά αντιμετωπίζει ο κάθε υποψήφιος τα θέματα που απασχολούν την κοινωνία και διαφορετικούς τρόπους προτείνει για την αντιμετώπισή τους.

Στο Κυπριακό, οι θέσεις γίνονται αντιθέσεις και οι προτάσεις αρνήσεις. Το ιδεατό θα ήταν να εκκινούν όλοι από το απλό αλλά ουσιώδες. Υπάρχουν συμφωνηθέντα εδώ και δεκαετίες και τα συμφωνηθέντα θα έπρεπε να είναι ο οδοδείκτης. Αλλά φευ! Όσο περνά ο χρόνος, τόσο πιο περίπλοκο καθίσταται το πρόβλημα και η λύση του μετατρέπεται σε σταυρόλεξο για... υπερφυσικούς, όχι απλά δυνατούς λύτες. Ο φθοροποιός χρόνος αφήνει τα σημάδια του στις σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, και όσο οι γενιές που έζησαν την κοινή συμβίωση λιγοστεύουν τόσο πιο περίπλοκα γίνονται τα πράγματα. Όσο περνά ο χρόνος και μεγαλώνει η απόσταση ανάμεσα στο λαό μας, τόσο πιο ακανθώδες φαντάζει και γίνεται το πρόβλημα.

Νεοφανείς και επικίνδυνες προτάσεις

Επιμένω, ωστόσο. Η δυσκολία έγκειται περισσότερο στην αμφισβήτηση των συμφωνηθέντων διαχρονικά στο Κυπριακό και γίνεται δυστυχώς είτε από

αυτούς που μας κυβερνούν ή από αυτούς που θέλουν να μας κυβερνήσουν. Νεοφανείς και επικίνδυνες προτάσεις κάνουν κατά καιρούς την εμφάνισή τους από μέρους της ελληνοκυπριακής πλευράς, λες και είναι μόνο δικό μας προνόμιο να ζητάμε άλλα από εκείνα που έχουν συμφωνηθεί. Με την ίδια ευκολία το κάνει και η τουρκοκυπριακή πλευρά, το κάνει και η Άγκυρα. Και μας έμεινε η πρόταση, θέση, προσέγγιση, όραμα για λύση δύο κρατών, αμανάτι. Και συζητούν οι πλευρές, ποια απωθεί τη θέση αυτή, όταν όλα συνηγορούν πως είναι στην ατζέντα – κρυφή ή φανερή – και των δύο.

Τις αυταπόδεικτες ευθύνες, την ολοφάνερη έλλειψη θέλησης και βούλησης της τουρκοκυπριακής ηγεσίας για λύση, δεν τις αγνοεί κανείς. Ούτε και τις αρνείται. Στεκόμαστε, ωστόσο, στη στάση της δικής μας πλευράς η οποία δεν είναι αμέτοχη των ευθυνών για τη σημερινή κατάσταση στο Κυπριακό.

Όσο η πλευρά μας δεν κατανοεί πως πρέπει να είναι μέρος της λύσης και όχι του προβλήματος, όσο η πλευρά μας δεν εγκαταλείπει από το πίσω μέρος του μυαλού της ότι οι Τουρκοκύπριοι είναι εταίροι μας και όχι φιλοξενούμενοί μας, το Κυπριακό θα περιπλέκεται ακόμα περισσότερο. Και η απουσία διαλόγου, η απουσία αποφασιστικότητας, η έλλειψη πρωτοβουλίας για επανέναρχη του διαλόγου στη σωστή του βάση και από το σημείο που μείναμε στο Κραν Μοντανά το 2017, όχι θα δυσκολεύει τα πράγματα απλά, αλλά θα τα απομακρύνει από τη σωστή τους βάση και προσέγγιση. Και δεν είμαστε στο παρά ένα αυτής της κατάστασης. Είμαστε και στο ένα, δυστυχώς.

Η ιστορία, την οποία έχουμε όλοι προμετωπίδα στα λόγια αλλά στην ουσία την κατατάσσουμε σε ένα ασήμαντο μονόστηλο, μας διδάσκει πως η απουσία διαλόγου οδηγεί πάντοτε σε δυσάρεστα γεγονότα. Η ανακήρυξη του ψευδοκράτους το 1983 αποτέλεσμά ποιας κατάστασης ήταν;

Διαστρέβλωση της αλήθειας

Ο χρόνος, αυτή η αγιάτρευτη πληγή, κάνει καλά τη δουλειά του στην υπόθεση του Κυπριακού. Δίνει χώρο στην εμφάνιση όλο και πιο ακραίων καταστάσεων, αυτών που ονειρεύονται Κύπρο ελληνική έστω και μισή, για να σταθώ σε ένα μόνο τρομακτικό σύμπτωμα.

Όταν ο ηγέτης του τόπου μας, διαστρεβλώνει την αλήθεια, με ατάκες του τύπου «εξαντλήσαμε κάθε περιθώριο υποχωρητικότητας. Δεν μπορούσε όμως να αποδεχθούμε να συνεχίσει η Κύπρος να είναι κάτω από τις εγγυήσεις της Τουρκίας, να είναι κάτω από την επιρροή της Τουρκίας, να είναι εν τη ουσία ελεγχόμενη, αλλά και η επιδιωκόμενη λύση να μας οδηγεί σε μια νέα Βοσνία - Ερζεγοβίνη ή έναν νέο Λίβανο, δηλαδή μια θνησιγενή λύση η οποία θα οδηγούσε στη διάλυση του κράτους, στη διχοτόμηση της πατρίδας μας...», τι μπορεί να σημαίνει αν όχι απουσία ενσυναίσθησης και ευθύνης για τον τόπο και το μέλλον του; Το γεγονός ότι η Τουρκία ήταν έτοιμη να υπογράψει τη συμφωνία για κατάργηση των εγγυήσεων ή τη σταδιακή αποχώρηση του

κατοχικού στρατού της, δεν μας το λέει ο Πρόεδρος Αναστασιάδης. Ή πως αυτός βολιδοσκοπούσε δεξιά κι αριστερά για να βρει υποστηρικτές της λύσης δύο κρατών, πάλι το ξεχνά ηθελημένα.

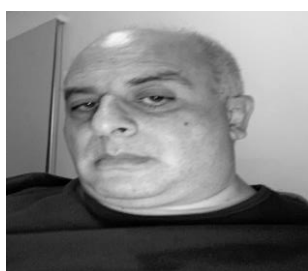
Η αδιάλλακτη Τουρκία και η αρνητική τουρκοκυπριακή πλευρά δεν είναι σχήμα λόγου. Ας μην γίνεται, όμως, το άλλοθι μας και το μνήμα του Αγίου Νεοφύτου για να χωρέσουν μέσα η υποχωρητικότητα, η πολιτική της πρόταξης, οι αρνητικές θέσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς. Ότι η πλευρά μας δραπέτευσε από τις συνομιλίες όταν αυτές έφτασαν στο παρά ένα της λύσης, το 2017, δεν το λέει ο Πρόεδρος. Μας το λέει, όμως, η ίδια η πραγματικότητα, το λέει ο ίδιος ο ΓΓ του ΟΗΕ όταν εξισώνει τις ευθύνες του ναυαγίου των συνομιλιών.

Προεδρικές εκλογές 2023 λοιπόν και Κυπριακό. Από τα σημαντικότερα ζητήματα στην ατζέντα, και η συζήτηση, οι θέσεις και οι προσεγγίσεις, θα κρίνουν πολλά. Αρκεί να είναι όλοι ειλικρινείς και όχι να κρύβουν στα μύχια της ψυχής τους αυτά που πραγματικά πιστεύουν και θέλουν να εφαρμόσουν. Ένας αγώνας για να κερδηθεί, χρειάζεται να γίνεται με καθαρό παιγνίδι και όχι «άλλα λέω άλλα εννοώ και άλλα κάνω».

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ: Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

*Γεώργιος Σαρρής
Σύμβουλος ερευνών κοινής γνώμης-δημοσκοπήσεων και
αναλυτής εκλογών*

*Μάριος Σαρρής
Επίκουρος καθηγητής της κοινωνικής ανθρωπολογίας στο
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

Οι δημοσκοπήσεις της πρώιμης προεκλογικής περιόδου (Μάρτιος-Ιούλιος 2022) καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό τις τελικές αποφάσεις κάποιων κομμάτων ως προς τον υποψήφιο που θα στήριζαν στον πρώτο γύρο των εκλογών. Διόλου τυχαία, η δημοτικότητα και η εκλεξιμότητα των υποψηφίων ήταν δύο από τα κυρίαρχα στοιχεία τα οποία οι δημοσκόποι κλήθηκαν να ανιχνεύσουν στα αρχικά στάδια του προεκλογικού αγώνα. Ωστόσο, τα ευρήματα αυτών των πρώτων δημοσκοπήσεων μπορεί να αποδειχτούν παραπλανητικά στην περίπτωση που η ανάγνωση τους δεν γίνει με αναλυτική ακρίβεια. Το άρθρο αυτό επιχειρεί μια δεύτερη ανάγνωση των προκαταρκτικών δεδομένων στη βάση τριών καίριων επισημάνσεων.¹

Μια πρώτη επισήμανση αναδεικνύει το γεγονός ότι τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων που γίνονται στην πρώιμη προεκλογική περίοδο συνήθως δεν αποδεικνύονται αρκετά αξιόπιστα. Δυστυχώς, αυτή η εμπειρική διαπίστωση δεν τονίστηκε επαρκώς από τους δημοσκόπους και τους αναλυτές οι οποίοι κλήθηκαν να τα παρουσιάσουν στο κοινό. Στην παρούσα συγκυρία, η έλλειψη επαρκούς αξιοπιστίας των προκαταρκτικών δεδομένων οφείλεται σε τρεις κυρίως παράγοντες. Πρώτο, δεν είχαμε τις τελικές αποφάσεις όλων των κομμάτων (και ιδιαίτερα του «ενδιάμεσου χώρου») πριν τον κρίσιμο χρόνο διεκπεραίωσης των πρώτων δημοσκοπήσεων. Δεύτερο, εκκρεμούσε η επίσημη ανακοίνωση όλων των υποψηφιοτήτων οι οποίες θα μπορούσαν να

¹ Το άρθρο αυτό συγγράφηκε μεταξύ της 16^{ης} και 18^{ης} Σεπτεμβρίου 2022 οπότε και εστάλη στον εκδότη.

επηρεάσουν, έστω και μερικώς, το αποτέλεσμα του πρώτου γύρου των εκλογών. Και τρίτο, στην πρώιμη προεκλογική περίοδο υποβόσκει πάντα η τάση υπερεκπροσώπησης στα δείγματα των ατόμων με ιδιαίτερα αυξημένο ενδιαφέρον στην πολιτική και τις εκλογές. Οι τελευταίοι αποδεικνύονται προθυμότεροι να συμμετέχουν ενωρίς στην προεκλογική περίοδο σε τηλεφωνικές συνεντεύξεις συμβάλλοντας έτσι σε μια μεροληπτική διαμόρφωση του δείγματος.

Μια δεύτερη επισήμανση αφορά στο μέγεθος του δείγματος των περισσότερων δημοσκοπήσεων. Αυτό είναι συνήθως της τάξης των 1000 περίπου ατόμων, με το στατιστικό σφάλμα να εκτιμάται γύρω στο $\pm 3\%$ και το διάστημα εμπιστοσύνης να βρίσκεται στο 95%. Λόγω του αυξημένου ποσοστού αποχής από τις εκλογές τα τελευταία χρόνια, η βαρύτητα όσων συμμετέχουν τελικά στις εκλογές μειώνεται στο εκλογικό σώμα και κατ' επέκταση στα δείγματα των δημοσκοπήσεων. Κατά συνέπεια, αυτό το μέγεθος δείγματος δεν είναι πλέον αρκετό για να αναλυθούν με επαρκή ακρίβεια συγκεκριμένα υποσύνολα και να ανιχνευθούν σωστά οι μετακινήσεις και οι συσπειρώσεις. Αυτό το πρόβλημα αντανακλάται και στις σημαντικές διακυμάνσεις των σχετικών ποσοστών που καταγράφουν όλες οι δημοσκοπήσεις.

Η τρίτη και σημαντικότερη επισήμανση αφορά στην ανάγκη για επεξήγηση (από πλευράς δημοσκόπων) του πληθυσμού που εξετάζουν οι δημοσκοπήσεις. Ο υπό εξέταση πληθυσμός αποτελείται από τα άτομα (άνδρες και γυναίκες) ηλικίας 18 ετών και άνω με δικαίωμα ψήφου. Σε αυτό τον πληθυσμό όμως συμπεριλαμβάνονται όχι μόνον αυτοί που ψηφίζουν στις εκλογές αλλά και όσοι απέχουν για διάφορους λόγους. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δύο αυτών υποσυνόλων είναι εξαιρετικά σημαντική και δεν φαίνεται να έχει τονιστεί στο βαθμό που θα έπρεπε από τους δημοσκόπους. Είναι σημαντική διότι, στο τέλος της ημέρας, το εκλογικό αποτέλεσμα καθορίζεται από αυτούς που προσέρχονται συστηματικά στην κάλπη και όχι από αυτούς που απέχουν από την εκλογική διαδικασία. Ο προσδιορισμός του σχετικού βάρους όσων απέχουν από την ψηφοφορία είναι κρίσιμος διότι αυτοί αλλοιώνουν με τις απαντήσεις τους τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα αν λάβει κανείς υπόψη ότι οι πολιτικές απόψεις όσων απέχουν από τις εκλογές είναι συνήθως αρκετά διαφοροποιημένες από τις τοποθετήσεις όσων προσέρχονται τελικά στην κάλπη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η βαρύτητα της αποχής στον συνολικό πληθυσμό με δικαίωμα ψήφου εκτιμάται στο 43%! Αυτό το ποσοστό συμπεριλαμβάνει και τη «μη εγγεγραμμένη» αποχή - όσους δηλαδή δεν έχουν εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους και επομένως δεν έχουν ενεργό δικαίωμα ψήφου.

Σύμφωνα με την πρώτη ανάγνωση των δημοσκοπήσεων της πρώιμης προεκλογικής περιόδου, ο Νίκος Χριστοδουλίδης εμφανίζεται να απολαμβάνει ένα πολύ μεγάλο προβάδισμα έναντι των δύο βασικότερων ανθυποψηφίων του. Μάλιστα, φαίνεται να επιλέγεται από ένα πολύ ευρύ φάσμα του εκλογικού σώματος και να έχει ασυνήθιστη επιρροή σε ψηφοφόρους με διαφορετικές

πολιτικές θέσεις («ετερόκλητα ακροατήρια»). Σίγουρα, η ασυνήθιστη αυτή επιρροή αποτελεί ένδειξη για την ύπαρξη μιας αρχικής εύνοιας προς το νέο πρόσωπο. Αυτό όμως δεν σημαίνει κατ' ανάγκη την ύπαρξη πραγματικής πρόθεσης ψήφου από όλο αυτό το ετερόκλητο φάσμα ψηφοφόρων. Επιπρόσθετα, μια προσεκτική ματιά φανερώνει ότι, σε όλες σχεδόν τις δημοσκοπήσεις, ο Νίκος Χριστοδουλίδης συγκεντρώνει μεγαλύτερα ποσοστά πρόθεσης ψήφου από τους βασικούς ανθυποψηφίους του ανάμεσα στους λεγόμενους «ανένταχτους πολίτες» ή αυτούς που δεν ψήφισαν στις βουλευτικές εκλογές του 2021. Η εταιρεία SYMMETRON (δημοσκόπηση Ιουλίου 2022) ήταν η πιο διαφωτιστική στο θέμα αυτό, επισημαίνοντας ότι ο Χριστοδουλίδης λαμβάνει από τους συγκεκριμένους ερωτηθέντες 9 ολόκληρες ποσοστιαίες μονάδες από τις συνολικά 34 που του αποδίδονται στο σύνολο του δείγματος. Αντίθετα, οι Αβέρωφ και Μαυρογιάννης λαμβάνουν μόλις 2 ποσοστιαίες μονάδες έκαστος από τους συγκεκριμένους ερωτηθέντες. Με άλλα λόγια, ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει δημοσκοπικά ένα προβάδισμα 7 ποσοστιαίων μονάδων έναντι των ανθυποψηφίων του ανάμεσα σε εκείνους τους πολίτες που ΔΕΝ αναμένονται στην συντριπτική τους πλειοψηφία να ψηφίσουν στις προσεχείς Προεδρικές εκλογές. Το αν τελικά θα προσέλθουν στις κάλπες περισσότεροι αυτή τη φορά είναι οπωσδήποτε μια πολύ δύσκολη πολιτική πρόκληση για τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

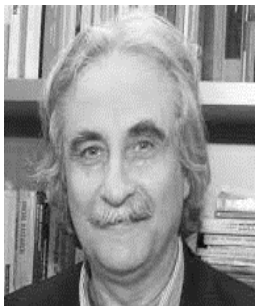
Σε πολιτικά συστήματα τα οποία βασίζονται εν πολλοίς στις πελατειακές σχέσεις, η λεγόμενη «φθορά της εξουσίας» συγκροτείται σε μεγάλο βαθμό από πολίτες των οποίων τα ατομικά αιτήματα δεν ικανοποιήθηκαν από την εκάστοτε κυβερνώσα παράταξη. Ανεξάρτητα από το επίπεδο πολιτικής διαφθοράς που επικρατεί σε μια χώρα, κανένα πελατειακό σύστημα δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει όλα τα ατομικά αιτήματα. Αυτοί που εξαιρέθηκαν από την προνομιακή μεταχείριση του πελατειακού κράτους, είτε αδρανοποιούνται εκλογικά απέχοντας από τις εκλογές είτε μετακομίζουν στο πελατειολόγιο ενός άλλου κομματικού μηχανισμού. Έτσι γίνονται ορισμένες από τις κρίσιμες μετακινήσεις ψηφοφόρων και επιτυγχάνεται η εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία σε χώρες με παραδοσιακό πολιτικό σύστημα όπως η Κύπρος. Με άλλα λόγια, ένα σημαντικό ποσοστό όσων απέχουν από τις εκλογές στην Κύπρο, όχι μόνο δεν εκπροσωπούν την αντι-συστημική ψήφο των εναλλακτικών της πολιτικής, αλλά ανήκουν στην αδυσώπητη αγέλη του ανεκπλήρωτου ρουσφετιού. Οι πρόσφατες οικονομικές κρίσεις, σε συνδυασμό με την αυξημένη εποπτεία εξωτερικών θεσμών, περιόρισαν την δυνατότητα του κυπριακού πελατειακού κράτους να εκπληρώνει τα ατομικά αιτήματα των πολιτών με την ίδια ένταση που αυτό γινόταν στο παρελθόν. Αυτός είναι ένας από τους κοινωνικούς λόγους για την βαθμιαία αύξηση της αποχής τα τελευταία χρόνια.

Συνεπώς, τα υψηλά δημοσκοπικά ποσοστά υποστήριξης στον Νίκο Χριστοδουλίδη ανάμεσα σε όσους απέχουν εκλογικά πρέπει να ερμηνευτούν κοινωνιολογικά προτού γίνουν πολιτικώς κατανοητά. Οι περισσότεροι από αυτούς τους ανθρώπους δεν έχουν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των «αντι-

συστημικών ψηφοφόρων» ο οποίος ενδεχομένως να ταυτίζονταν με τον Νίκο Χριστοδουλίδη εάν θεωρούσαν ότι αυτός πηγαίνει κόντρα στο κομματικό σύστημα ή έχει ριζικά διαφορετικές απόψεις στο κυπριακό από τους κυρίαρχους κομματικούς σχηματισμούς. Αντιθέτως, ταυτίζονται με ένα εναλλακτικό φορέα εξουσίας στον οποίο προσβλέπουν για την επανένταξη τους στο πελατειακό σύστημα. Και εδώ ίσως ξεκινούν τα προβλήματα για τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Η εξασφάλιση θεσμικής κομματικής υποστήριξης από το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ έχει περιορίσει από τον πρώτο γύρο την δυνατότητα του για μια ευρύτερη πελατειακή κατανομή της εξουσίας. Και επειδή ακριβώς τα μέλη της αγέλης του ανεκπλήρωτου ρουσφετιού δεν είναι εντελώς αδαή, η οποιαδήποτε ακατάσχετη προεκλογική υποσχέσιολογία μπορεί να αποβεί εντελώς αντιπαραγωγική. Όσο για το υποσύνολο των κομματικών ψηφοφόρων οι οποίοι ψηφίζουν συστηματικά και τώρα εκφράζουν υποστήριξη προς τον Νίκο Χριστοδουλίδη παρά τις διαφορετικές επιλογές των κομμάτων τους, το ποσοστό τους αναμένεται να μειωθεί αρκετά μόλις ενεργοποιηθούν οι εσωτερικοί μηχανισμοί εδραίωσης του «κομματικού πατριωτισμού». Σε πολιτικά παραδοσιακές κοινωνίες όπως η Κύπρος, οι μηχανισμοί αυτοί λειτουργούν ως θεσμική υπενθύμιση της πελατειακής σχέσης των κομμάτων με τους πολίτες και περιγράφονται ευφημιστικά ως «συσπείρωση» των οπαδών.

Η δεύτερη λοιπόν ανάγνωση φανερώνει ότι το δημοσκοπικό προβάδισμα του Νίκου Χριστοδουλίδη είναι σχετικά μικρότερο από αυτό που προβλήθηκε στα ΜΜΕ. Επιπλέον, οι δημοσκοπήσεις του Σεπτεμβρίου 2022 εκτιμάται ότι θα καταδείξουν, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, πτωτική τάση στα ποσοστά του. Η υποχώρηση αυτή αναμένεται να ενταθεί ενόσω ο Νίκος Χριστοδουλίδης εκτίθεται στη δημόσια συζήτηση (π.χ. debates) όπου θα επιχειρήσει να συμβιβάσει τις θέσεις των «ετερόκλητων ακροατηρίων». Ενδεχόμενα, οι τρεις βασικοί υποψήφιοι να βρεθούν περίπου στο ίδιο σημείο επανεκκίνησης πριν την τελική ευθεία προς τις Προεδρικές Εκλογές. Στην βάση όμως των λανθασμένων προκαταρκτικών αναγνώσεων, σχηματίστηκαν συμμαχίες κομμάτων και λήφθηκαν αποφάσεις για υποστήριξη συγκεκριμένων υποψηφίων. Εναπόκειται να δούμε κατά πόσο η προχειρότητα μπορεί να γράψει πολιτική ιστορία.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ Ή ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΥΒΡΙΔΙΣΜΟΥ

*Κώστας Γουλιάμος
Πρώην Πρύτανης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου
Τακτικό Μέλος Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Επιστημών και
Τεχνών*

Η χαρτογράφηση του πολιτικού ανταγωνισμού των Προεδρικών εκλογών 2023, στην οποία έχει εισέλθει η Κύπρος από τον περασμένο χειμώνα, παραπέμπει σε δύο τουλάχιστον σημαντικές κινηματογραφικές ταινίες του Βέρνερ Χέρτσογκ: στο «Φιτσκοράλντο» και, κυρίως, στο «Αγκίρε- η μάστιγα του Θεού». Οι κατά βάση φερόμενοι ως πρωταγωνιστές των εκλογών βρίσκονται σε αναζήτηση του Ελ Ντοράντο της Προεδρίας, όπως και τα πρόσωπα του εμβληματικού Γερμανού σκηνοθέτη: χωρίς αξιακές αφετηρίες και προτάγματα ενός ριζοσπαστικού κοινωνικού μετασχηματισμού που έχει ανάγκη το τόπος.

Ταυτόχρονα είναι απορίας άξιο πώς στο πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα ενδημεί ακόμα ένας ιδιόρρυθμος «μαυρογυαλουρισμός», που διαπερνά ένα μεγάλο μέρος υποψηφιοτήτων για την προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ανεξαρτήτως κομματικής ή ιδεολογικής καταγωγής. Επιπρόσθετα, παρατηρείται η παρουσία, τουλάχιστον σε πρωταγωνιστικό επίπεδο, υποψηφίων από την ίδια κομματική δεξαμενή καθώς και υποψηφίων με ιδεολογική αλληλοσύνδεση. Θα πρόσθετα πως αυτό το διακριτό φαινόμενο παραπέμπει στον «Σοφιστή». Εκεί ο Πλάτων επισημαίνει την ύπαρξη καθορισμένης αλληλοσύνδεσης μεταξύ των (πολιτικών) γενών. Μια σχέση «μείξεως» και «συμμείξεως», όπου κάποια γένη ομογνωμούν μεταξύ τους και ορισμένα άλλα όχι - *“τὰ μὲν ἐθέλειν, τὰ δὲ μὴ συμμείγνυσθαι”*.

Προεκτείνοντας, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στις υπό εξέλιξη Προεδρικές εκλογές 2023 αποτυπώνεται η ανάπτυξη και διαμόρφωση ενός φαινομένου το οποίο αποκαλώ “πολιτικό υβριδισμό”, αφού είναι πλέον ευδιάκριτη η αλληλοσύνδεση ή, άλλως, η διασταύρωση πολιτικών γενών. Προσδιορίζοντας τον πολιτικό υβριδισμό ως έκφραση κοινών χαρακτηριστικών επί πλείστων δημοσίων ζητημάτων με κάπως διαφορετικό τρόπο, θεωρώ πως αφαιρεί από το περιεχόμενο της πολιτικής την ιδεολογία, την οποία αντικαθιστά με επικοινωνιακά τεχνάσματα και μορφώματα, υπερενισχυμένα από την κλιμακούμενη σύνδεση της μικροπολιτικής με το (δια)προσωπικό στοιχείο ή, ακόμα, και με τη διευρυμένη (κάθετα και οριζόντια) νεοφιλελεύθερη γλώσσα του δικαιωτισμού. Πρόκειται για μια νεοπαγή κουλτούρα πολιτικού υβριδισμού που γίνεται πιο ευδιάκριτη στον λόγο

επικοινωνίας, καθότι “συγκροτείται σταθερά ένα είδος παραλλακτικής διαφήμισης η οποία μοιάζει στη μορφή ή στο περιεχόμενο της πολιτικά ανταγωνιστικής της τόσο, ώστε οι εκλογείς μόλις που μπορούν να τις διακρίνουν μεταξύ τους” (Γουλιάμος, 2004). Ταυτόχρονα όμως παρατηρείται και έκλειψη σύγχρονης “κουλτούρας εκλογικής εκστρατείας” (Gouliamos K., A. Theocharous & B. Newman, 2013), στο βαθμό που τα επιτελεία των υποψηφίων δεν είναι σε θέση

- I. να απομειώσουν τις αδυναμίες και τα λάθη των υποψηφίων, ενώ
- II. αδυνατούν ν’ αναδείξουν την ειδοποιό διαφορά πολιτικών θεματικών αλλά και τις δυνατότητες των υποψηφίων που εκπροσωπούν.

Προς ώρας τουλάχιστον υιοθετούν πρακτικές ενός συμβατικά σχηματικού όσο και απλοϊκού τρόπου εκλογικής διαχείρισης με προβλέψιμα πολιτικά αφηγήματα, με αντιαισθητική απεικόνιση και κυρίως εκφραστικές (κατα)χρήσεις που δεν ξεφεύγουν από το αυστηρό και, εν πολλοίς, οριοθετημένο πλαίσιο της εκλογικής κοινοτοπίας και τυπικότητας. Έτσι η στιγμιαία διάρκειας αποτύπωση του εντυπωσιασμού, της φαντασμαγορικής ρητορικής, των ανεπανάληπτων κλισέ και της πληροφορίας-ευφυολογήματος (ατάκας) γίνεται το μόνο κριτήριο του πολιτικού ανταγωνισμού. Θα πρόσθετα μάλιστα πως παρά την εκτεταμένη χρήση νέων τεχνολογιών, εντούτοις τα κοινωνικά δίκτυα δεν χρησιμοποιούνται ως διαφοροποιό αντιστάθμισμα, με αποτέλεσμα να εντείνουν την τάση διασποράς και διάχυσης μηνυμάτων παρά ανάπτυξης μιας ουσιαστικά αμφίδρομης πολιτικής διαβούλευσης. Εν πάση περιπτώσει, μέσω διάφορων παραλλαγών πολιτικού υβριδισμού αναδεικνύεται, μεταξύ άλλων, μια ισχυρή σύγχυση που, ipso facto, εκφυλίζει τις πολιτικές και κοινωνικές σημασίες των προεκλογικών θεμάτων. Συν τοις άλλοις, αναδύεται η ιδιότυπη κρίση του κυπριακού προεδρικού συστήματος. Ωστόσο τα βαθύτερα αίτια αυτής της κρίσης εντοπίζονται αφενός στο *sui generis* συνταγματικό πλαίσιο και στις αναχρονιστικές του πρόνοιες, αφετέρου στη θέσμιση και συμβατική λειτουργία του κοινοβουλευτισμού, όπου η ανάπτυξη των πολιτικού συστήματος είναι συνυφασμένη με την εκκόλαψη κι’ εμπέδωση των -κατά τη διεθνή βιβλιογραφία- “κόμματος του κράτους” ή, άλλως, “κομμάτων καρτέλ” (Katz & Mair, 1995 – Biezen & Kopecký, 2014).

Το κρίσιμο ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω άπτεται του κατά πόσο οι ιδιαιτερότητες του προεδρικού συστήματος, εντός σχετικά ασταθών ιστορικών εξελίξεων και συνεχιζόμενης κατοχής, σε συνάρτηση με την εμπέδωση των “κόμματος του κράτους”, συντέιναν όχι μόνο στην παγίωση μορφών κομματικής γραφειοκρατίας αρχηγικού τύπου αλλά και στη μετεξέλιξη του κομματοκρατικού συστήματος σε πελατοκεντρική σχέση. Στην πραγματικότητα πάντως η εν λόγω πτυχή παγίωσης και, εν συνεχεία, μετεξέλιξης συγκροτεί ένα ανταλλακτικό σύμπλεγμα, συμπληρωματικού χαρακτήρα με τεράστια ισχύ, καθότι μέσω κραταιάς πόλωσης διεισδύει και «κομματικοποιεί» την κοινωνία, επεκτείνοντας και διαβρώνοντας κάθε συλλογικότητα: πολιτική, πολιτισμική και κοινωνική. Επιπλέον, οι εκάστοτε κυβερνητικές προεδρίες και τα κόμματα χωρίς θεσμικό εκσυγχρονισμό και

χωρίς βαθμιαία άμβλυνση των λαϊκίστικων χαρακτηριστικών τους, διαιωνίζουν πρακτικές πελατειακού χαρακτήρα (ρουσφετιού), νεποτισμού, αναξιοκρατίας, διαπλοκών και διαφθοράς σε πλείστους θεσμικούς χώρους της κυπριακής κοινωνίας. Πρόδηλα, η επέκταση αυτού του παράδοξου φαινομένου σε μια σειρά θεσμικών λειτουργιών, απομειώνει τον πρωταγωνιστικό ρόλο των κομμάτων ως συστατικών στοιχείων σύγχρονης δημοκρατίας και συνδέσμου μεταξύ πολιτείας και κοινωνίας. Εξάλλου ως σύμπτωμα πολιτικής κρίσης, συντείνει στη συρρίκνωση της δημοκρατίας και, κατ' επέκταση, στην αποδόμηση των μηχανισμών κοινωνικής συνοχής, υπονομεύοντας παράλληλα κάθε ριζοσπαστική προσπάθεια μεταρρύθμισης. Πρόκειται σαφώς για ένα αρνητικό affectio που, ως τέτοιο, (ανα)παράγει μορφές και πτυχές μεταστατικής αποδόμησης της πολιτικής κοινωνίας και της κοινωνικής συλλογικότητας. Αποκαλώ δε το συγκεκριμένο φαινόμενο 'μεταστατική αποδόμηση' αφού εξακολουθητικά ενισχύει αφενός την κυριαρχία του κομματικού εναγκαλισμού με το κράτος, αφετέρου καλλιεργεί πρακτικές τακτικισμού με στόχο την απαξίωση αρχών διαφάνειας και λογοδοσίας από τα κόμματα. Είναι, για παράδειγμα, τυχαία η έκλειψη ρητών προνοιών στον Περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμο (2012) για ιδιωτικές εισφορές προς πολιτικά κόμματα; Είναι, επίσης, τυχαίο το γεγονός πως σε πλείστες κοινωνικές έρευνες προκύπτει αναξιοπιστία προς το κομματικό σύστημα;

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως το μετά την τουρκική εισβολή και κατοχή κομματικό σύστημα της Κύπρου βρίθει μετασχηματισμών, ιδεολογικών μεταλλάξεων, αναδιπλώσεων τακτικισμού, κατασκευών/επινοήσεων πόλωσης και επανακαθορισμών του «αντιπάλου». Ειδικότερα κατά την τελευταία εικοσαετία των εκλογικών αναμετρήσεων καταγράφεται σημαντική μείωση σε απόλυτο αριθμό κομματικών μελών/ψηφοφόρων καθώς και αύξηση της αποχής, παρά την ευρεία οργάνωση των κομμάτων και τη διεύρυνση τους σε νεοφυή κοινωνικά δίκτυα. Για παράδειγμα, καταγράφεται ραγδαία αύξηση της αποχής μεταξύ των προεδρικών εκλογών 2013 και 2018.

Αποχή Προεδρικές 2018

Α' γύρος 154.927 (28,12%)

Β' γύρος 143.401 (26,03 %)

Αποχή Προεδρικές 2013

Α' γύρος 91.957 (16,86%)

Β' γύρος 100.484 (18,42%)

Τα αίτια αυτής της σημαντικής αποχής και, συνάμα, μείωσης ψηφοφόρων μπορούν να αναζητηθούν στο βαθύ κοινωνικό μετασχηματισμό, που έχει λάβει χαρακτήρα νόθας αστι(υ)κοποίησης, με κύρια γνωρίσματα:

1. την προϊούσα αποϊδεολογικοποίηση των προβλημάτων και ζητημάτων της κυπριακής κοινωνίας, του κυπριακού συμπεριλαμβανομένου,
2. την απαξίωση των εκλογέων προς τις κομματο-διοικητικές ελίτ

3. τη διάρρηξη κοινωνικής και ιστορικής συνείδησης και την συνεπαγόμενη αποταξικοποίηση των ψηφοφόρων
4. την αντικατάσταση της ταξικότητας από προσωποπαγή (ρουσφετολογικά) κριτήρια/ιδιοτελή συμφέροντα και επικάλυψη της από το φαντασιακό και την εξιδανίκευση της «κοινωνίας των πολιτών»
5. την κατίσχυση υλιστικών και μεταϋλιστικών αξιών (ατομικισμού, ιδιώτευσης, απομυθοποίησης των πάντων, παρασιτικής κατανάλωσης, κορπορατισμού κλπ),
6. την απώλεια κοινοτικού/συλλογικού ήθους, αγωνιστικής παράδοσης και χειραφετικής δράσης,
7. την εντατικοποίηση της ανισορροπίας μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας,
8. τη αντίληψη περί της Κύπρου ως πολιτείας μειωμένων πολιτικών προσδοκιών,
9. την ευρεία πεποίθηση περί διαμόρφωσης διαδικασιών επικύρωσης επί ήδη προειλημμένων αποφάσεων από την ηγετική ομάδα,
10. την εμπέδωση κομματικού κρατισμού και ενός αναχρονιστικού τύπου πολιτικών ηγεσιών,
11. τη στροφή των εκλογέων προς πρόσωπα με αντικομματική ρητορική,
12. την κομματική δυσαρέσκεια και τη μείωση κομματικής ταύτισης
13. την αύξηση αναποφάσιστων ψηφοφόρων,
14. την παραγωγική ασυμμετρία ανάμεσα στους κλάδους και στους τομείς της οικονομίας,
15. την ασθενή αποκεντρική λειτουργία

Αναμφίβολα, οι παραπάνω οικονομικές και κοινωνικές αιτίες έχουν διαμορφώσει εδώ και πολλά χρόνια ένα κλίμα αποστασιοποίησης από το πολιτικό πράττειν, προλειαινώντας το έδαφος της αποχής αλλά και ακραίων κοινωνικο/πολιτικών φαινομένων (λογουχάρη: κοσμοπολιτισμού, κομματικής εξάρτησης, κτητικού ατομικισμού, επιδεικτικής/παρασιτικής κατανάλωσης, προσωπικής εύνοιας & προνομίων, καθεστώτος `ημετέρων`, εθνικισμού, σοβινισμού κλπ).

Σε αυτή τη νέα πραγματικότητα, τα “κόμματα του κράτους” –ανάλογα των περιστάσεων και των συνθηκών- επιδιώκουν να αποκτήσουν και το ρόλο των “κομμάτων-δικτύου”, όπως αποκαλούνται στη βιβλιογραφία (Γράβαρης 2002), και τα οποία -μέσω ορισμένων ευέλικτων οργανωτικών δομών και φαινομενικής αποκέντρωσης-, απευθύνονται σε πολίτες με ετερόφρονες αντιλήψεις και θέσεις. Παράλληλα, υπο περιστάσεις πολιτικού ανταγωνισμού (εκλογές), διαμορφώνεται η λειτουργία ενός –θα το χαρακτηρίζα- συμπληρωματικού δίπολου (“κόμματα του κράτους” και “κόμματα-δικτύου”), ενισχυμένου από την κομματική γραφειοκρατία και τους `επαγγελματικούς` μηχανισμούς (επικοινωνιολόγοι, δημοσκόποι, δημοσιογράφοι, κειμενογράφοι, διαφημιστές κλπ) που εμπλέκονται με την πολιτική διοίκηση/διαχείριση. Όλη αυτή η λειτουργία παραπέμπει σε πολιτικό υβριδισμό, αδύναμο και ατροφικό να δημιουργήσει ριζοσπαστικούς-χειραφετικούς μηχανισμούς. Μολονότι δεν συνιστά ένα κλειστό πλέγμα πολιτικής οργάνωσης, εντούτοις ο πολιτικός

υβριδισμός προσδιορίζει, αν δεν κατευθύνει τους μηχανισμούς τόσο της πολιτικής συμπεριφοράς όσο και της εκλογικής στάσης, στις οποίες κυριαρχούν πρακτικές του -κατά τον Kirchheimer (1966)- “πολυσυλλεκτικού κόμματος” (catch-all party). Τελικά ο πολιτικός υβριδισμός, εμφανέστερα στην προεκλογική διάρκεια, εκκινεί με το συμπληρωματικό δίπολο (“κόμματα του κράτους” και “κόμματα-δικτύου”), βαθμιαία ωστόσο μετατρέπεται σε έναν πολυσυλλεκτικό μηχανισμό, εντός του οποίου κυριαρχεί πλέον κλιμακωτά η αποϊδεολογικοποίηση των κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών ζητημάτων και πεδίων.

Από την πλευρά της, η Κυπριακή ηγεμονική τάξη εκθρέφει όλη αυτή την διασταυρούμενη μετατροπή, αναζητώντας και προωθώντας πηγές ενδυνάμωσης και πολιτικής εκπροσώπησης ώστε να διασφαλίζεται η οιονεί απόλυτη ευελιξία κεφαλαιοποίησης του κοινωνικού κύρους αλλά και διαιώνιση του οικονομικού της status. Να επιτυγχάνεται η πολιτική της ηγεμονία μέσω πελατειακών δικτύων κι’ έτσι να εξασφαλίζεται η -κατά τον Gramsci- συναίνεση των κυριαρχούμενων. Άλλωστε η μεταστατική αποδόμηση της πολιτικής και κοινωνικής συλλογικότητας εξακολουθεί να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην κυπριακή δημόσια σφαίρα, όπου το μεν αναπτυξιακό μοντέλο είναι εξαιρετικά καχεκτικό, η δε φτωχοποίηση της κοινωνίας -σε συνδυασμό με την απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων- διαρκώς διευρύνεται. Υπο συνθήκες λοιπόν μεταβαλλόμενου κομματικού περιβάλλοντος, η πλειοψηφία των πολιτικών δρώντων υποψηφίων αναλαμβάνουν ρόλο περισσότερο εργαλειακής διαμεσολάβησης με άξονα συμβατικές ενσαρκώσεις και αφηγήματα τύπου είτε ‘περιστασιακής εκπροσώπησης’ είτε ‘περιστασιακών συγκλίσεων’, και όχι βέβαια ενός πολιτικού, ιδεολογικού και οργανωτικού εκφραστή θέσεων πέραν του ηγεμονικού λόγου.

Τούτων δοθέντων, φρονώ πως ο πολιτικός ανταγωνισμός των Προεδρικών 2023 δεν εστιάζει στη θήρα ψήφων με στόχο την πολιτική αλλαγή. Τουναντίον, στρέφεται προς τη «θυμωμένη πολιτική πελατεία», που *mutatis mutandis* αποζητά καταφυγή όχι μόνο στη διατήρηση ή/και στη συντήρηση των κεκτημένων, αλλά και σ’ ένα νέο ηγεμονικό πελατειακό σχηματισμό, ικανό να συναρμολογεί και να επικυρώνει -οριζόντια και κάθετα- τα εγχειρήματα μιας νέας ηγεμονικής τάξης, παντελώς αποϊδεολογικοποιημένης από πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά ζητήματα – προεξάρχοντος του κυπριακού. Όλη αυτή η κατάσταση παραπέμπει βέβαια σε ό,τι η Χάνα Άρεντ (2021) αποκαλούσε «ρηχότητα» (banal). Φαινόμενο που, κατά τη σπουδαία διανοήτρια, *«συναντούμε την απροθυμία να σκεφθούμε τι πραγματικά συμβαίνει»*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άρεντ Χάνα (2012): Τρεις συζητήσεις. Εκδόσεις Μάγμα.

Biezen, Ingrid van and Petr Kopecký (2014): “*The cartel party and the state: Party-state linkages in European democracies*”. *Party Politics*, vol. 20, 2: pp. 170-182.

Γουλιάμος Κώστας (2004): *Ιερές Πλάνες- Δοκίμια Πολιτικής & Πολιτισμικής Επικοινωνίας*. Εκδόσεις Γαβριηλίδης.

Gouliamos Kostas, Antonis Theocharous & Bruce I. Newman (2013): *Political Marketing: Strategic 'Campaign Culture'*. Routledge (1st edition).

Γράβαρης Δ. (2002): «*Το αίτημα του πολιτικού εκσυγχρονισμού*». Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Ιδεολογικά Ρεύματα και τάσεις της διανοήσης στη σημερινή Ελλάδα*. Αθήνα.

Katz Richard S. & Peter Mair (1995): “*Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party*”. *Party Politics*, vol. 1, 1: pp. 5-28.

Kirchheimer Otto (1966): “*The Transformation of the Western European Party System*”, in J. La Palombara - M. Weiner (eds), 1966, *Political Parties and Political Development*, Princeton: Princeton University Press.

Η «ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ» ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

*Νάσιος Ορεινός
Εκλογικός Αναλυτής*

Η απαγκίστρωση, αλλιώς αποσυσπείρωση των ψηφοφόρων από τα κόμματα, αναλυτές την έχουν ονομάσει «επανάσταση του εκλογικού σώματος», αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό των κυπριακών προεδρικών εκλογών του 2023. Οι αριθμοί είναι χαρακτηριστικοί και καταδεικνύουν ότι η τάση αυτή είναι ανοδική τα τελευταία χρόνια. Στις Βουλευτικές εκλογές του 2011 ο αριθμός των ψηφοφόρων που ψήφισαν «Άλλο» κόμμα και το οποίο δεν είχε εισέλθει στη βουλή είχε καταγραφεί μόλις σε 4823, ποσοστό 1,19%. Το 2016 ο αριθμός αυτός έγινε 11.217, ποσοστό 3,18% και το 2021 σκαρφάλωσε στους 52.205 εκλογείς, ποσοστό 14,6%. Ιδιαίτερα, θα πρέπει να αναδειχθεί ότι η Κυπριακή βουλή αυτή τη στιγμή αντιπροσωπεύεται μόνο με το 55% του εκλογικού σώματος. Συγκεκριμένα, 305.507 ψήφοι κομμάτων που εισήλθαν επι συνόλου του εκλογικού σώματος 557.836. Το υπόλοιπο 45% (252329 ψήφοι) είτε δεν πήγε είτε έλαβε κάτω του εκλογικού μέτρου (3,6%). Αυτό σημαίνει ότι μια σημαντική μερίδα του εκλογικού σώματος έχει κινηθεί ανεξάρτητα από τους σχεδιασμούς των κομμάτων και γενικά δεν έχει ακολουθήσει τις προτροπές αυτών, ενώ υπάρχει και μια μερίδα η οποία συστηματικά δεν πάει στην κάλπη.

Αρχή οι Βουλευτικές του 2016

Ενδεχομένως το 2016 να αποτελεί το κομβικό σημείο της λεγόμενης «αποσυσπείρωσης» και γενικά της αλλαγής στη συμπεριφορά του κύριου εκλογέα. Οι εκλογές της 22^{ης} Μαΐου του 2016 είχαν αποτελέσει ράπισμα για τα δύο μεγάλα κόμματα, κυρίως για το ΑΚΕΛ. Τα δύο μεγάλα κόμματα, από 67% που άθροιζαν το 2011, είχαν κατέβει στο 56%. Πέραν αυτού, μικρότερα κόμματα τα οποία πάλευαν την είσοδο τους στο κοινοβούλιο κατάφεραν τελικά να εισέλθουν. Η βουλή έγινε τότε 8-κομματική ενώ 7 έδρες είχαν φύγει από ΑΚΕΛ, ΔΗΣΥ ΕΔΕΚ, και είχαν μετακινηθεί στα μικρότερα κόμματα. ΕΔΕΚ και ΑΚΕΛ ήταν οι κύριοι χαμένοι αφού απώλεσαν το 40% και 32% της εκλογικής τους δύναμης τους αντίστοιχα. Αυτό μεταφράστηκε σε απώλεια ψήφων, για την ΕΔΕΚ= -14.381 και για το ΑΚΕΛ= -41.967. Για το ΑΚΕΛ κανείς θα σημείωνε ότι παρόλο που οι διαρροές του υπήρξαν λιγότερες συγκριτικά με άλλα κόμματα, εντούτοις, συγκριτικά με προηγούμενες εκλογικές

αναμετρήσεις ήταν αυξημένες. Συγκεκριμένα, ενώ το 2006 και 2011 οι διαρροές του είχαν καταγραφεί στο 14% περίπου, το 2016 είχαν καταγραφεί στο 19% με μεγαλύτερη διαρροή να είχε τότε καταγραφεί στο 5% προς τη Συμμαχία Πολιτών. Η ΕΔΕΚ είχε παρουσιάσει έντονες διαρροές προς όλα τα κόμματα με κυριότερη αυτή στον ΔΗΣΥ με 5,5% και στο ΑΚΕΛ 6% και Οικολόγους στο 5%. Ο ΔΗΣΥ, ως μια μνημονιακή τότε κυβέρνηση και λαμβάνοντας υπόψη το πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο είχαν διεξαχθεί οι βουλευτικές εκλογές, είχε μεν διασωθεί λαμβάνοντας ποσοστό ελαφρώς πάνω από 30% και διατηρώντας την πρωτιά, εντούτοις είχε καταγράψει από τότε σημαντικές απώλειες. Ο ΔΗΣΥ είχε αρκετές διαρροές με μεγαλύτερη αυτή στην Αλληλεγγύη στο 6% και στο ΕΛΑΜ στο 4%, έχοντας απωλέσει περίπου 31.000 ψήφους και 22% της εκλογικής του δύναμης. Το ΔΗΚΟ είχε απωλέσει 12.840 ψήφους και 20% της εκλογικής του δύναμης, παρόλο που δεν έχασε έδρα. Εντονότερες διαρροές για το ΔΗΚΟ καταγράφησαν στον ΔΗΣΥ στο 7,5% και στη Συμμαχία στο 6,5%.

Συνέχεια στις βουλευτικές του 2021

Πτώση του ΔΗΚΟ, ΑΚΕΛ και ΔΗΣΥ, εμφαντική είσοδος της ΔΗΠΑ με κρυφή ψήφο, επανάσταση του εκλογικού σώματος με πίεση και τιμωρία των μικρών στους μεγάλους, αλλά και παραλίγο είσοδος του κόμματος των «Κυνηγών» στη βουλή και τέλος, 7-κομματική βουλή ήταν το τελικό αποτέλεσμα των βουλευτικών του 2021. Οι βουλευτικές εκλογές του 2021, οι οποίες μάλλον ήταν συνέχεια αυτών του 2016, έχουν αναθεωρήσει περαιτέρω το κομματικό και πολιτικό σκηνικό. Τα δύο μεγάλα κόμματα, από 67% που άθροιζαν το 2011, έχουν κατέβει στο 56% το 2016 και στο 50% το 2021.

ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ υπήρξαν οι κύριοι χαμένοι αφού απώλεσαν το 21% και 11% της εκλογικής τους δύναμης τους αντίστοιχα. Αυτό μεταφράζεται σε απώλεια ψήφων, για το ΔΗΚΟ= -10.528 (-23.368 από το 2011) και για το ΑΚΕΛ= -10291 (-52258 από το 2011). Ο ΔΗΣΥ έχει καταγράψει απώλεια ψήφων στο -8.497 και συνολικά -39.354 από το 2011, ενώ έχει και αυτός απωλέσει το 8% της εκλογικής του δύναμης. Σημαντική αποσυσπείρωση καταγράφηκε και σε αυτές τις εκλογές αφού όλα τα κόμματα παρουσίασαν έντονες διαρροές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι διαρροές του ΔΗΣΥ στη ΔΗΠΑ και στο ΕΛΑΜ στο 5% και 5.5% αντίστοιχα, στο ΔΗΚΟ 3%, στους Οικολόγους στο 3,5% και 4% σε άλλους χώρους, του ΑΚΕΛ στην Αλλαγή Γενιάς και στους Κυνηγούς στο 3,2% και 2,6% αντίστοιχα, στη ΔΗΠΑ και Οικολόγους από 2% και 4% σε άλλους χώρους, του ΔΗΚΟ στη ΔΗΠΑ στο 13%, της ΕΔΕΚ στον ΔΗΣΥ στο 6%, στο ΔΗΚΟ, ΔΗΠΑ, Κυνηγούς και Οικολόγους στο 4% αντίστοιχα. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει σε νέους σχηματισμούς και γενικά μικρότερα κόμματα τα οποία άθροισαν συνολικά 52.205 ψήφους, κατέγραψαν άνοδο από το 3,18% στο 14,6%, περνώντας το μήνυμα της τιμωρητικής ψήφου και επηρεάζοντας το τελικό αποτέλεσμα. Κόμμα Κυνηγών, Αλλαγή Γενιάς, Αλληλεγγύη, Αμμόχωστος, Αφύπνιση, Πνοή Λαού, Κόμμα για

τα ζώα, έχουν εξαργυρώσει την προεκλογική ανοδική πορεία αλλά και δημοσκοπική επανάσταση.

Σε επίπεδο προεδρικών εκλογών, οι εκλογές του 2018 έδειξαν επίσης σημάδια αποσυμπείρωσης. Ποσοστό 20% του εκλογικού σώματος επίσης ψήφισε κάτι άλλο από αυτό που του ζήτησε το κόμμα του. Επιπρόσθετα, στις προεδρικές εκλογές του 2023, οι εκλογείς εκπέμπουν μια εκλογική ωριμότητα και δείχνουν να καθοδηγούν τις ηγεσίες των κομμάτων τους. Οι προεκλογικές δημοσκοπήσεις καταγράφουν ποσοστό περίπου 50% του εκλογικού σώματος το οποίο φαίνεται να έχει αποφασίσει κάτι άλλο από αυτό που αποφάσισαν οι ηγεσίες των κομμάτων και το οποίο φαίνεται να συγκεντρώνεται πίσω από το φαινόμενο των ανεξάρτητων υποψηφίων. Υπάρχει φαίνεται αυτή τη στιγμή μια απαίτηση της κοινωνίας για κάτι ανεξάρτητο το οποίο βρίσκεται σε απόσταση από τα κόμματα.

Το ερώτημα που πλανάται λοιπόν είναι γιατί; Γιατί υπάρχει τα τελευταία χρόνια αυτή η απαγκίστρωση ψηφοφόρων από τα κόμματα; Σαφέστατα η απάντηση είναι σύνθετη. Πρώτος λόγος είναι οι προεκλογικές εκστρατείες οι οποίες διαφέρουν από τις παραδοσιακές. Σήμερα οι προεκλογικές γίνονται περισσότερο σε μικρές συγκεντρώσεις, στην τηλεόραση αλλά και το διαδίκτυο, σε αντίθεση με το παρελθόν όπου, ανάμεσα σε άλλα, ελάμβαναν χώρα μεγάλα συλλαλητήρια στα οποία επικρατούσε εντονότερος κομματισμός ο οποίος οδηγούσε συνήθως τα έντονα κομματικοποιημένα άτομα ευκολότερα στην κάλη και σε υψηλότερα επίπεδα συμπείρωσης. Δεύτερος λόγος, είναι και το γεγονός ότι ο σημερινός ψηφοφόρος είναι πιο ώριμος, πιο απαιτητικός, ψάχνει περισσότερο και ασκεί περισσότερη κριτική, άρα ευκολότερα διαφοροποιείται. Πολλές φορές η συμπεριφορά σε διάφορα θέματα, είτε κομμάτων είτε υποψηφίων, δημιουργεί τέτοια συναισθήματα τα οποία οδηγούν σε απομάκρυνση από τα κόμματα. Το κυρίαρχο συναίσθημα για την «πολιτική» το οποίο καταγραφόταν στις δημοσκοπήσεις σε επίπεδο προεδρικών και το 2013 και το 2018 ήταν η «απογοήτευση». Το συναίσθημα αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της εκλογικής συμπεριφοράς. Συναισθήματα, όπως η οργή, ο φόβος, η απογοήτευση, η ντροπή, η περηφάνεια, ο ενθουσιασμός πάντοτε επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ψηφοφόρων προς διάφορες κατευθύνσεις καθώς και την προσέλευση ή αποχή. Για παράδειγμα, ψηφοφόροι οι οποίοι είναι απογοητευμένοι με τη συμπεριφορά του κόμματός τους εύκολα θα μείνουν εκτός εκλογών ή θα ψηφίσουν κάτι το διαφορετικό, συνεπώς κάνουν την επανάστασή τους. Η όποια «εκλογική επανάσταση» παίρνει χρόνο, φαίνεται όμως ότι στην Κύπρο σταδιακά λαμβάνει χώρα.

Η ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΨΗΦΟΣ ΩΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

*Γιώργος Κέντας
Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής και
Διακυβέρνησης, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

Το βασικό ερώτημα για τις προεδρικές εκλογές στην Κύπρο (οι οποίες έχουν προγραμματιστεί για τον Φεβρουάριο του 2023) είναι ποιοι θα είναι οι καθοριστικοί παράγοντες που θα κρίνουν το αποτέλεσμα. Στο άρθρο αυτό υποστηρίζεται πως ο καθοριστικός παράγοντας θα είναι οι μεταβαλλόμενες ψήφοι ή καλύτερα οι μεταβαλλόμενοι ψηφοφόροι (swing voters).

Η πολιτική εκστρατεία έχει αρχίσει πολύ νωρίς. Ήδη από τον Δεκέμβριο του 2021 ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ, του μεγαλύτερου κόμματος στην Κύπρο, Αβέρωφ Νεοφύτου, εξαγγείλε υποψηφιότητα. Ο ΔΗΣΥ είναι στην εξουσία από το 2013. Βασισόμενος σε κάποιες παραδοχές, ο κ. Νεοφύτου θεώρησε ότι εκείνος θα είναι ο κύριος διεκδικητής των εκλογών. Το στρατόπεδο Νεοφύτου εκτιμά ότι το ΑΚΕΛ, το μεγαλύτερο κόμμα της αντιπολίτευσης, δεν είναι σε θέση να παρουσιάσει κάποιο υποψήφιο που θα συσπειρώσει δυνάμεις για να τον κερδίζουν (στον δεύτερο γύρο των εκλογών). Η κύρια επιδίωξη για τον κ. Νεοφύτου δεν είναι μόνο η δυνατότητα του ΑΚΕΛ να συσπειρώσει δυνάμεις και να γίνει ανταγωνιστικό, αλλά κυρίως να καταφέρει να φράξει το δρόμο του Νίκου Χριστοδουλίδη προς την εξουσία.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, αναδύεται ως ο πλέον δημοφιλής και αγαπητός πολιτικός στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια. Η φθορά των συστημικών κομμάτων, η έντονη απογοήτευση του κόσμου από φαινόμενα διαπλοκής και διαφθοράς, οι απανωτές κρίσεις, οι επιδράσεις στα εισοδήματα και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών, καθώς και η καταρράκωση της εμπιστοσύνης έναντι των πολιτικών καριέρας, δημιούργησαν ένα πολιτικό έλλειμμα το οποίο κάλυψε ο κ. Χριστοδουλίδης. Ως Κυβερνητικός Εκπρόσωπος (2013-2018) και στη συνέχεια ως Υπουργός Εξωτερικών (2018-2022) κέρδισε την προσοχή των πολιτών και, απ' ό,τι δείχνουν οι δημοσκοπήσεις τους τελευταίους μήνες, την πρόθεση πέραν του 1/3 των ψηφοφόρων να τον στηρίξουν για πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Το ΑΚΕΛ παρουσίασε ως υποψήφιο του για τις επόμενες εκλογές τον Ανδρέα Μαυρογιάννη, διπλωμάτη καριέρας. Το 2013, ο κ. Μαυρογιάννης διορίστηκε από τον Πρόεδρο Αναστασιάδη ως συνομιλητής/διαπραγματευτής εκ μέρους

της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Παραιτήθηκε από τη θέση αυτή τον Μάιο του 2022, όταν εξάγγειλε την υποψηφιότητά του. Ο κ. Μαυρογιάννης διετέλεσε Υφυπουργός Προεδρίας για ευρωπαϊκά θέματα (2011-2012), θέση στην οποία τον διόρισε ο Πρόεδρος Χριστόφιας, ηγέτης του ΑΚΕΛ. Τα τελευταία χρόνια, υπό την ιδιότητα του συνομιλητή/διαπραγματευτή, ο κ. Μαυρογιάννης είχε έντονη δημόσια παρουσία. Την περίοδο 2016-2017 είχε κάνει μια εντατική εκστρατεία ενημέρωσης προσφυγικών δήμων και σωματίων, καθώς μίλησε σε δεκάδες εκδηλώσεις και συγκεντρώσεις για το Κυπριακό. Παρόλη τη δημόσια του παρουσία, ο κ. Μαυρογιάννης έχει μπροστά του αρκετό δρόμο μέχρι να επικοινωνήσει στους ψηφοφόρους (κυρίως του ΑΚΕΛ) τη νέα του ιδιότητα ως πολιτικού και υποψηφίου Προέδρου.

Οι εκλογές αυτές δεν φαίνεται πως θα κριθούν από τις θέσεις και τα προγράμματα των τριών υποψηφίων που οι δημοσκοπήσεις τους παρουσιάζουν ως τους επικρατέστερους για την Προεδρία, αλλά από την προσωπικότητα του κάθε ενός από αυτούς και τη δυνατότητά του να δημιουργήσει ένα πλειοψηφικό ρεύμα και μια παράσταση νίκης. Είναι σαφές ότι οι κύριες δεξαμενές ψήφων για κάθε υποψήφιο είναι συγκεκριμένες. Οι κ. Νεοφύτου και Μαυρογιάννης επενδύουν, σχεδόν αποκλειστικά, στις δεξαμενές ψηφοφόρων του ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ αντίστοιχα. Δίνουν δηλαδή μια μάχη κομματικής συσπείρωσης. Από την εμπειρία των προηγούμενων δύο εκλογικών αναμετρήσεων για τις προεδρικές εκλογές στην Κύπρο (2013 και 2018), ο ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ είχαν κατορθώσει να συσπειρώσουν σε υψηλά ποσοστά τις κομματικές τους βάσεις και να προσελκύσουν επιπλέον αριθμό ψηφοφόρων από τη στήριξη που είχαν στις βουλευτικές εκλογές που προηγήθηκαν (2011 και 2016). Επιπλέον, η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στις προεδρικές εκλογές του 2013 και 2018 σε σχέση με τις βουλευτικές εκλογές που προηγήθηκαν, ευνόησαν το ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ, με αποτέλεσμα να περάσουν στον δεύτερο γύρο οι υποψήφιοι των κομμάτων αυτών, Αναστασιάδης και Μαλάς αντίστοιχα, για να κερδίσει και τις δύο φορές ο κ. Αναστασιάδης.

Η ιστορία των τελευταίων δέκα ετών, καθώς και η ιστορία όλων των εκλογικών αναμετρήσεων που προηγήθηκαν από το 1988, δείχνει ότι (α) οι προεδρικές εκλογές είναι εκλογές δύο γύρων και (β) στον δεύτερο γύρο περνούν πάντα οι υποψήφιοι που στηρίζονται από το ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ. Το ερώτημα είναι κατά πόσο υπάρχουν οι προϋποθέσεις οι προεδρικές εκλογές του 2023 να είναι διαφορετικές, δηλαδή είτε (α) να μην περάσει στο δεύτερο γύρο ένας εκ των υποψηφίων που στηρίζουν ο ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ και (β) στο δεύτερο γύρο να μην κερδίσει κανείς από τους υποψηφίους του ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ.

Η απάντηση στο ερώτημα δεν είναι εύκολη, αλλά μπορεί να ακολουθηθεί ένα θεωρητικό μοντέλο για να γίνει πρόβλεψη. Η υπόθεση εργασίας που υποστηρίζεται εδώ είναι ότι, οι μετρήσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα εμφανίζουν ένα ενδιαφέρον φαινόμενο στην εκλογική ιστορία της Κύπρου: κάποιοι ψηφοφόροι εμφανίζονται να έχουν μεταβάλει την πρόθεση ψήφου

τους προς άλλους υποψηφίους από τους υποψηφίους του κόμματος που ψήφισαν παραδοσιακά, με τον Νίκο Χριστοδουλίδη να κερδίζει την μεγαλύτερη στήριξη. Το φαινόμενο αυτό, δηλαδή η δήλωση/πρόθεση ότι «αυτή τη φορά θα ψηφίσω ανεξάρτητο υποψήφιο» ή «δεν θα ψηφίσω τον υποψήφιο το κόμματός μου», δεν είναι καινούργιο. Η εμπειρία των τελευταίων 20 ετών δείχνει ότι, ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ καταφέρνουν (μέσω των κομματικών μηχανισμών) να αναστρέψουν τέτοιους είδους μεταβαλλόμενες ψήφους που εμφανίζονται σε προεκλογικές (ποσοτικές και ποιοτικές) μετρήσεις και να τις επαναφέρουν στην κομματική πειθαρχία και συσπείρωση.

Οι τελευταίες βουλευτικές εκλογές όμως έδειξαν να έχει παγιωθεί ένα ποσοστό μεταβαλλόμενης ψήφου προς άλλους, μη συστημικούς, υποψηφίους. Στις βουλευτικές εκλογές το 2021, ένα ποσοστό ψηφοφόρων 11,24% ψήφισε κόμματα και συνδυασμούς που έμειναν εκτός Κοινοβουλίου. Η μεταβαλλόμενη ψήφος παρουσιάζεται και με το φαινόμενο της αποχής, δηλαδή παρατηρείται ένα ποσοστό, το οποίο το 2021 ήταν στο 34,28% (έναν στους τρεις ψηφοφόρους), να στρέφονται προς την πολιτική επιλογή της αποχής, αδρανοποιώντας το δικαίωμά στο εκλέγειν. Ως φαινόμενο μεταβαλλόμενης ψήφου είναι και η ψήφος διαμαρτυρίας, την οποία επωφελήθηκε σε μεγαλύτερο ποσοστό το εθνικιστικό κόμμα ΕΛΑΜ, το οποίο είχε τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση από όλα τα κόμματα το 2021 (+3%). Ως φαινόμενο μεταβαλλόμενης ψήφου πρέπει να θεωρείται και η ψήφος που λαμβάνουν τα νεοσύστατα κόμματα, κυρίως όταν αυτά στελεχώνονται από άτομα που αποχώρησαν από άλλα κόμματα. Η ΔΗΠΑ, για παράδειγμα, η οποία εξασφάλισε ποσοστό 6,1% στις βουλευτικές εκλογές του 2021, συστάθηκε κυρίως από άτομα που αποχώρησαν από το ΔΗΚΟ.

Το φαινόμενο της μεταβαλλόμενης ψήφου μπορεί να είναι πρόσκαιρο ή και στρατηγικό. Πρόσκαιρα μεταβαλλόμενοι ψηφοφόροι είναι οι ψηφοφόροι που μετακινούνται από κόμμα σε κόμμα για λόγους συγκυριακούς, συμφέροντος ή/και διαμαρτυρίας. Πρόσκαιρα μεταβαλλόμενοι ψηφοφόροι είναι και εκείνοι που μετακινούνται από την κάλη στην αποχή και αντίστροφα για λόγους συγκυριακούς ή/και διαμαρτυρίας. Στρατηγικά μεταβαλλόμενοι ψηφοφόροι είναι εκείνοι που επιλέγουν συνειδητά και με βάση υπολογισμό ή/και πρόθεση να ψηφίσουν διαφορετικά από την προηγούμενη φορά που ψήφισαν για κάποιο σκοπό.

Οι μετρήσεις μέχρι και σήμερα (Σεπτέμβριο 2022), δείχνουν ότι οι επικρατέστεροι υποψήφιοι επενδύουν στη μεταβαλλόμενη ψήφο από διαφορετικές οπτικές και προθέσεις. Τα στρατόπεδα Αβέρωφ/ΔΗΣΥ και Μαυρογιάννη/ΑΚΕΛ επενδύουν στον περιορισμό της μεταβαλλόμενης ψήφου που προέρχεται από την παραδοσιακή εκλογική τους βάση και την αναστροφή της, δηλαδή την επανασυσπείρωση των ψηφοφόρων εκείνων προς την κομματική υποψηφιότητα. Το στρατόπεδο Χριστοδουλίδη από την άλλη επενδύει στην παγίωση και εμπέδωση της μεταβαλλόμενης ψήφου, προσπαθώντας να δώσει κίνητρα και αυτοπεποίθηση στο μείγμα των

ψηφοφόρων που κατευθύνονται προς την υποψηφιότητα αυτή έτσι ώστε να μείνουν μέχρι τέλους σε μια στρατηγική επιλογή μεταβαλλόμενης ψήφου.

Το πιο ενδιαφέρον πεδίο εξέλιξης της μεταβαλλόμενης ψήφου αφορά στη διαμάχη των στρατοπέδων Νεοφύτου και Χριστοδουλίδη. Ο κ. Νεοφύτου έχει πιθανότητες να περάσει στον δεύτερο γύρο και να κερδίσει τις εκλογές μόνο εφόσον επαναμεταβάλει την (ήδη) μεταβληθείσα ψήφο ενός σεβαστού ποσοστού της παραδοσιακής βάσης του ΔΗΣΥ προς την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη. Ο κ. Χριστοδουλίδης από την άλλη, μπορεί να περάσει στον δεύτερο γύρο και να κερδίσει τις εκλογές μόνο εφόσον ενδυναμώσει και παγιώσει την τάση προς στρατηγική μεταβαλλόμενη ψήφο της βάσης του ΔΗΣΥ υπέρ της υποψηφιότητας του. Για το ΑΚΕΛ, η διαχείριση της μεταβαλλόμενης ψήφου, αφορά, σχεδόν αποκλειστικά, σε μια προσπάθεια με μια κατεύθυνση: την απόπειρα επανασυσπείρωσης της βάσης του κόμματος στα ποσοστά του 2018 και κατά συνέπεια την επαναφορά ψηφοφόρων που επέλεξαν την αποχή ή άλλο κόμμα το 2021 ή δείχνουν να κατευθύνονται προς άλλους υποψηφίους σήμερα.

Όπως δείχνουν οι μετρήσεις, εφόσον περάσει στο δεύτερο γύρο ο κ. Χριστοδουλίδης, θα έχει παγιώσει ένα μεγάλο ποσοστό μεταβαλλόμενης ψήφου, το οποίο θα τον φέρει πολύ κοντά στη νίκη. Από την άλλη, στο σενάριο σύγκρουσης Νεοφύτου-Μαυρογιάννη στον δεύτερο γύρο, δημιουργείται μια αμφίβολη δυναμική όσον αφορά την τάση και την πρόθεση της στρατηγικής μεταβαλλόμενης ψήφου που θα έχει κερδίσει ο Χριστοδουλίδης.

Τέλος, εάν επικρατήσει το σενάριο που θα φέρει τον Νίκο Χριστοδουλίδη στην εξουσία, τότε η μεταβαλλόμενη στρατηγική ψήφος ίσως δώσει και μια δυναμική αναδιάρθρωσης του εκλογικού χάρτη στην Κύπρο. Σε κάθε άλλη περίπτωση, θα θριαμβεύσουν τα συστημικά κόμματα που θα έχουν υπερβεί της πιο έντονης τάσης για μεταβαλλόμενη ψήφο στην ιστορία των προεδρικών εκλογών στην Κύπρο.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

*Μιχάλης Κοντός
Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και
Διακυβέρνησης, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

Η δεκαετία που προηγήθηκε μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιστορική, σε ό,τι αφορά στην εξέλιξη της εξωτερικής πολιτικής της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ιστορικότητα αυτή οφείλεται κυρίως στην μεταβολή της γεωπολιτικής συγκυρίας στην Αν. Μεσόγειο, αλλά και ευρύτερα της διεθνο-πολιτικής συγκυρίας με πολλούς τρόπους: σε ό,τι αφορά στην Αν. Μεσόγειο, η ανεύρεση κοιτασμάτων φυσικού αερίου και η δημιουργία πρωτοπόρων συνεργασιακών σχημάτων, η αμερικανική υποχώρηση από τη Μέση Ανατολή, οι αραβικές εξεγέρσεις και η έξαρση του τουρκικού αναθεωρητισμού έναντι της Κύπρου και της Ελλάδας έχουν διαμορφώσει ένα εντελώς νέο πεδίο. Σε ό,τι αφορά το ευρύτερο διεθνές σύστημα, η υποχώρηση της παγκοσμιοποίησης (η οποία επιτείνεται εξ' αιτίας της πανδημίας του COVID-19), η επιστροφή του ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων μετά από μια περίοδο αδιαμφισβήτητης αμερικανικής πρωτοκαθεδρίας, η μετανάστευση, οι τεχνολογικές εξελίξεις και η έξαρση της παραπληροφόρησης και του λαϊκισμού συνθέτουν ένα περιβάλλον με πολλές αλληλεπικαλυπτόμενες προκλήσεις. Στο μεταξύ, η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι δυτικές κυρώσεις κατά της Μόσχας και η συνεπακόλουθη ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη αποτελεί το σημαντικότερο ζήτημα διεθνούς πολιτικής αυτή τη στιγμή και, μάλλον, και για το υπόλοιπο του 2022.

Το πολύπλοκο αυτό μωσαϊκό προοιωνίζεται σημαντικότερες προκλήσεις για το νέο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας και την κυβέρνησή του. Πέραν του παραπαίοντος διαλόγου για την επίλυση του κυπριακού, ο νέος Πρόεδρος θα έχει να αντιμετωπίσει και σοβαρές προκλήσεις εξωτερικής πολιτικής, αφ' εαυτών σημαντικές αλλά και άρρηκτα συνδεδεμένες με την πορεία του κυπριακού. Το γεγονός ότι δύο εκ των τριών βασικών υποψηφίων προέρχονται από το Υπουργείο Εξωτερικών και το διπλωματικό σώμα (Ν. Χριστοδουλίδης, Α. Μαυρογιάννης), ενώ ο τρίτος διαθέτει πολυετή πείρα διεθνούς δικτύωσης ως αρχηγός ενός μεγάλου κόμματος με ευρωπαϊκό προσανατολισμό (Α. Νεοφύτου), καθιστά αυτή τη συζήτηση ακόμα πιο ενδιαφέρουσα. Το άρθρο αυτό επιχειρεί να σκιαγραφήσει αυτές τις προκλήσεις, κυρίως σε ό,τι αφορά στις σχέσεις μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων και την αντανάκλασή τους στα θέματα κυπριακού ενδιαφέροντος.

Η Κύπρος και οι μεγάλες δυνάμεις

Οι σχέσεις μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων ακολουθούν τα τελευταία χρόνια μια ολισθηρή πορεία. Αφ' ενός ο έντονος βιομηχανικός, εμπορικός και γεωστρατηγικός ανταγωνισμός μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας και, αφ' εταίρου, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία δημιουργούν ένα σκηνικό που θυμίζει, σε κάποια σημεία, την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και, σε άλλα, την περίοδο πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μεταψυχροπολεμικά, η λογική των «στρατοπέδων» είχε εκλείψει και τα μικρά και μεσαία κράτη εύρισκαν συχνά ευκαιρίες υιοθέτησης μιας *a la carte* εξωτερικής πολιτικής, χωρίς αυστηρές δεσμεύσεις έναντι μίας μεγάλης δύναμης οι οποίες να αποκλείουν συνεργασία με μία άλλη. Η αδιαμφισβήτητη πρωτοκαθεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών και η διάχυτη αντίληψη ότι καμία άλλη δύναμη δεν ήταν σε θέση να ανατρέψει την *Pax Americana* αποτελούσαν καθοριστικούς παράγοντες αυτής της κατάστασης ηγεμονικής σταθερότητας. Πλέον όμως αυτό αλλάζει. Η αμερικανική στρατηγική υπερεπέκταση της περιόδου 2001-2008 και η προβολή αναθεωρητικών αξιώσεων από την Κίνα και τη Ρωσία έναντι της μεταψυχροπολεμικής διεθνούς τάξης περιορίζουν τα περιθώρια ελιγμών εξωτερικής πολιτικής για τα μικρά και μεσαία κράτη.

Για την Κύπρο, το γεγονός αυτό ενέχει τόσο ευκαιρίες, όσο και κινδύνους. Πάνω απ' όλα όμως εγείρει την αναγκαιότητα για πολύ προσεκτικές επιλογές στην εξωτερική της πολιτική κατά το επερχόμενο διάστημα. Αφ' ενός, ο νέος Πρόεδρος θα πρέπει να διαχειριστεί το γεγονός ότι η Κύπρος αποτελεί κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τοποθετημένο σε ένα γεωπολιτικό σύμπλεγμα εντός του οποίου οι Ηνωμένες Πολιτείες και φιλικές προς αυτές δυνάμεις (π.χ. τα συμβαλλόμενα μέρη στις Συμφωνίες του Αβραάμ) επιτελούν πολύ σημαντικό ρόλο. Ταυτόχρονα, θα κληθεί να αντιμετωπίσει τον αναθεωρητισμό μιας Τουρκίας η οποία διεκδικεί με αξιώσεις μια θέση μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων στο νέο πολυπολικό σύστημα, επιχειρεί να επιδιορθώσει τις σχέσεις της με τα κράτη της ευρύτερης περιοχής (τα οποία στο μεταξύ ανέπτυξαν σε σημαντικό βαθμό τις σχέσεις τους με την Κύπρο), ενώ ταυτόχρονα σύρεται από τις προεκλογικές σκοπιμότητες του Προέδρου της σε επικίνδυνες ατραπούς. Αφ' εταίρου, καλείται να βρει μια νέα ισορροπία στις σχέσεις της με τη Ρωσία. Η νέα γεωπολιτική συγκυρία, η οποία χαρακτηρίζεται από την διαρκή βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Λευκωσίας και Ουάσιγκτον, αλλά και από μια ιδιόμορφη σύγκλιση συμφερόντων μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας, αναιρεί εν πολλοίς το υπόδειγμα διμερών σχέσεων που διαμορφώθηκε από το '90 και εντεύθεν. Ήδη αυτό φαίνεται μέσα από τις αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής των δύο χωρών: από τη μια, η συχνή «διολίσθηση της γλώττας» Ρώσων αξιωματούχων σε σχέση με την λεγόμενη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου», αλλά και τα χαρακτηριστικά του νεοδιορισθέντος Πρέσβη της Ρωσίας στην Κύπρο. Από την άλλη, η μονομερής προσβολή από πλευράς Κυπριακής Δημοκρατίας της κυπρο-ρωσικής συμφωνίας για τον ελλιμενισμό ρωσικών πολεμικών πλοίων στο λιμάνι της Λεμεσού, μετά την εκδήλωση της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Στο κάδρο θα πρέπει να ενταχθεί και η μαζική φυγή ρωσικών κεφαλαίων από την Κύπρο, η οποία είναι έκδηλη από το Νοέμβριο

του 2018 μετά και την επίσημη αναθεώρηση της πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας σχετικά με τις «εταιρείες-κέλυφος» (shell companies). Η δε άρση του αμερικανικού εμπάργκο πώλησης όπλων στην Κυπριακή Δημοκρατία το Σεπτέμβριο του 2022, κατ' εφαρμογή πρόνοιας του νόμου East. Med. Act, του 2020, καταδεικνύει τη θετική ανταπόκριση της Ουάσιγκτον έναντι της τάσης «απο-ρωσοποίησης» της Κύπρου.

Κατά κύριο ρόλο, η νέα κυβέρνηση θα πρέπει να επαναξιολογήσει τις προσδοκίες της Κυπριακής Δημοκρατίας από τη Ρωσική Ομοσπονδία στο επίπεδο του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και να ενεργήσει προς την κατεύθυνση της πρόληψης (ή της αντιμετώπισης) τυχόν δραστηκής αλλαγής της ρωσικής στάσης στο κυπριακό. Επιπλέον, θα πρέπει να δουλέψει για την εξεύρεση ενός νέου *modus vivendi* με την Μόσχα στο θέμα των Ρώσων πολιτών που ζουν και εργάζονται στην Κύπρο, αλλά και σε άλλα ζητήματα οικονομικής φύσεως, όπως ο τουρισμός.

Πεδίον δόξης λαμπρόν...

Ο επόμενος Πρόεδρος και ο Υπουργός του των Εξωτερικών θα κληθούν να ελιχθούν μέσα από συμπληγάδες προκειμένου να διαχειριστούν αυτή την κατάσταση. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να εντοπίσουν τη θέση της μικρής Κύπρου μέσα στις «χαραμάδες» της νέας παγκόσμιας ισορροπίας δυνάμεων, μια θέση που να διασφαλίζει την επιβίωση του κράτους και τη θωράκισή του έναντι των επιπτώσεων της ανιάτης αναρχίας του διεθνούς συστήματος. Προς αυτή την κατεύθυνση απαιτείται μια σφαιρική θέαση των διεθνών πραγματικοτήτων, απαλλαγμένη από ιδεολογικές προκαταλήψεις, η οποία να περιλαμβάνει το στοιχείο του διακλαδικού συντονισμού. Π.χ. η άρση του αμερικανικού εμπάργκο πώλησης όπλων αποτελεί εξέλιξη στη σφαίρα της εξωτερικής πολιτικής, αλλά αφορά κυρίως την αμυντική πολιτική του κράτους. Το πώς αυτή θα αξιοποιηθεί από το Υπουργείο Άμυνας και την Εθνική Φρουρά αποτελεί μια νέα πρόκληση, ο οποία θα πρέπει να αναλυθεί σε συνάρτηση με ενδεχόμενες επιπτώσεις και σε άλλους τομείς (π.χ. εξωτερική πολιτική, εμπορική πολιτική κλπ).

Η απερχόμενη διακυβέρνηση είχε προβεί σε κάποιες ενέργειες για την δημιουργία κουλτούρας επιστημονικής σκέψης και διαλόγου γύρω από αυτά τα θέματα, οι οποίες όμως δεν οδήγησαν στις βαθιές τομές που απαιτεί η σοβαρότητά τους. Πλέον έχει ωριμάσει ο χρόνος για τη δημιουργία ενός Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, στα πλαίσια του οποίου να εντάσσεται η συστηματική μελέτη και επιστημονική αξιολόγηση αυτών των πολύ σοβαρών ζητημάτων ως στοιχείο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε διακλαδικό επίπεδο. Ιδού λοιπόν πεδίο δόξης λαμπρό για το νέο Πρόεδρο: η τοποθέτηση στο κάδρο της υστεροφημίας του της δημιουργίας ενός μόνιμου, ανεξάρτητου, νομικά κατοχυρωμένου Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, θεσμός απαραίτητος στις δύσκολες και πολύπλοκες εποχές που ζούμε.

ΜΠΟΡΟΥΝ ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΝΑ ΚΑΘΟΡΙΣΟΥΝ ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ;

*Άδωνης Πηγασίου
Ακαδημαϊκός Διευθυντής European Institute of
Management and Finance*

Η διαφθορά ορίζεται ως η κατάχρηση της εξουσίας για προσωπικό όφελος και οι αρνητικές συνέπειές της είναι πολυδιάστατες και συμπεριλαμβάνουν την εμπάθυνση ανισοτήτων, την διάβρωση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, την υπονόμευση της καλής διακυβέρνησης και της δικαιοσύνης, και την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης λόγω μείωσης στις επενδύσεις.

Στην Κύπρο, δυστυχώς, η έκταση της διαφθοράς έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. Από τη συστημική και θεσμική διαφθορά, με την προώθηση και στήριξη της βιομηχανίας πώλησης χρυσών διαβατηρίων (όπως αυτή διεξοδικά περιγράφεται στη σχετική Έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας (2022)), στο μαύρο βαν με τις παρακολουθήσεις (μια υπόθεση που έκλεισε αρχικά με συνοπτικές και εντυπωσιακές ταχείς διαδικασίες αλλά τελικά ενδέχεται να έχει προεκτάσεις και στο εξωτερικό), μέχρι και το φαινόμενο αξιωματούχου με ψευδείς παραστάσεις και ανύπαρκτα πτυχία που διορίστηκε σε νεοδημιουργηθείσα θέση (φανερώνοντας τις αδυναμίες και τις διάτρητες δομές διακυβέρνησης στο Προεδρικό). Αυτές είναι μερικές ενδεικτικές περιπτώσεις όπου οι αρνητικές επιπτώσεις τους, αν και δύσκολα μετρήσιμες ποσοτικά, είναι εμφανείς και έχουν διάρκεια στο χρόνο.

Η κοινωνία ξεκάθαρα πλέον φαίνεται ότι αντιλαμβάνεται την έκταση της διαφθοράς. Σε πρόσφατη έκθεσή της, η ΜΚΟ Transparency International (2021) υπογραμμίζει ότι στην Κύπρο ένας συντριπτικός αριθμός πολιτών (65%, το μεγαλύτερο ποσοστό πανευρωπαϊκά) πιστεύει ότι η διαφθορά αυξήθηκε σε σύγκριση με τον περασμένο χρόνο. Η γενική οπισθοδρόμηση σε θέματα διαφθοράς καθρεφτίζεται και στο ψηλό ποσοστό των Κυπρίων (88%) που θεωρούν τη διαφθορά τεράστιο πρόβλημα ενώ το 80% κρίνει τις προσπάθειες της κυβέρνησης για πάταξη της διαφθοράς ως αναποτελεσματικές. Αυτές οι αντιλήψεις επιβεβαιώνονται και στο σχετικό Ευρωβαρόμετρο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) όπου ένα ποσοστό 94% των Κυπρίων πιστεύει ότι η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη στη χώρα.

Με δεδομένη την αντίληψη των πολιτών για τη διαφθορά, είναι ενδιαφέρον να αξιολογήσει κάποιος κατά πόσο αυτή μπορεί καθορίσει την επιλογή υποψηφίου και το τελικό αποτέλεσμα των εκλογών.

Οι De Vries and Solaz (2017), μελετώντας τις εκλογικές επιπτώσεις της διαφθοράς, παρατηρούν ότι η εκλογική τιμωρία των εμπλεκόμενων σε θέματα διαφθοράς δεν είναι δεδομένη και είναι σύνηθες το φαινόμενο διεφθαρμένων πολιτικών να επανεκλέγονται. Σύμφωνα με τους δύο ακαδημαϊκούς, αυτό μπορεί να οφείλεται στους πιο κάτω λόγους:

- *Οι πολίτες δεν γνωρίζουν το εύρος του προβλήματος (ασύμμετρη πληροφόρηση)*: Οι εκλεγμένοι δημόσιοι αξιωματούχοι που εμπλέκονται σε περιπτώσεις διαφθοράς, έχουν κίνητρο (και σε πολλές περιπτώσεις τη δύναμη) να αποκρύψουν πληροφορίες, χειραγωγώντας μέσα ενημέρωσης ή επηρεάζοντας το δικαστικό σώμα με στόχο τη συγκάλυψη των πραγματικών γεγονότων. Παραδείγματος χάρη, στην περίπτωση του κατασκοπευτικού βαν, μετά την εμπλοκή του ευρωκοινοβουλίου που οδήγησε στις αποκαλύψεις στην Ελλάδα, κανείς δεν μπορεί να πει με απόλυτη βεβαιότητα ποιοι παρακολουθούνταν στην Κύπρο βάσει ποιων οδηγιών και κατά πόσο ήταν νόμιμες τέτοιες ενέργειες.
- *Απόδοση ευθυνών*: Είναι σημαντικό όταν οι πολίτες αντιληφθούν το πρόβλημα να μπορούν να αποδώσουν τις ευθύνες σωστά όμως αυτό δεν είναι μια απλή και ξεκάθαρη διαδικασία. Συχνά αυτή η προσπάθεια επηρεάζεται από προκαταλήψεις αναλόγως των κομματικών ή άλλων προτιμήσεων του κάθε ψηφοφόρου και στο τέλος καταλήγουν να απαλλάσσουν τις επιλογές τους (ή τις συμπάθειές τους) από οποιαδήποτε ευθύνη για αρνητικά γεγονότα ή αποτελέσματα.
- *Συμπεριφορά*: Πέρα από τα πιο πάνω σημεία, δύναται μια άλλη σειρά παραγόντων να διαμορφώσει τη συμπεριφορά των ψηφοφόρων. Αυτό μπορεί να έχει να κάνει με κάποια ανταλλαγή βάσει πελατειακής σχέσης, την ιδεολογική εγγύτητα των ψηφοφόρων με κάποιο υποψήφιο, την αξιοπιστία των εναλλακτικών επιλογών ή ακόμη την ισχυρή οικονομική εικόνα της χώρας (εκεί και όπου αυτό ισχύει). Όλα αυτά μπορούν να επισκιάσουν περιπτώσεις διαφθοράς.

Στην περίπτωση της Κύπρου, με τη συνδρομή και ξένων μέσων μαζικής ενημέρωσης, έχουν αποκαλυφθεί αρκετές πληροφορίες που, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, επηρέασαν την κοινή γνώμη σχετικά με θέματα διαφθοράς. Αυτό όμως δεν εξασφαλίζει μια δίκαιη απόδοση ευθυνών. Οι εμπλεκόμενοι, εκμεταλλευόμενοι τη βραδυκίνητη δικαιοσύνη, είτε αποποιούνται των ευθυνών τους είτε έχουν εμπλακεί σε ένα παιχνίδι επίρριψης ευθυνών που αγγίζει όλους τους πολιτικούς χώρους (κάποιους περισσότερο κάποιους λιγότερο), δημιουργώντας ένα ασαφές σκηνικό, με συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις την ολοκληρωτική απαξίωση του πολιτικού συστήματος από τους πολίτες και την αποχή.

Επιπρόσθετα, οι επιλογές αντιπολιτευόμενων κομμάτων έχουν μπερδέψει ακόμη περισσότερο την προσπάθεια απόδοσης ευθυνών λόγω στήριξης ατόμων που υπήρξαν προβεβλημένα μέλη της νυν διακυβέρνησης και αποφεύγουν να διαφοροποιήσουν με ένα ξεκάθαρο τρόπο τη θέση τους σε θέματα διαφθοράς.

Περαιτέρω, υπάρχουν και άλλοι ιδιαίτεροι παράγοντες που επισκιάζουν ζητήματα διαφθοράς και επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ψηφοφόρων, όπως η δημόσια εικόνα των υποψηφίων, ο ρόλος της εκκλησίας, παραδοσιακοί δεσμοί με τα κόμματα, προσωπικές σχέσεις και γνωριμίες (ιδιαίτερα σημαντικό σε μικρές κοινωνίες όπως αυτή της Κύπρου), θέματα οικονομίας, συμφωνίες βάσει ανταλλαγμάτων και πελατειακών πρακτικών και άλλα.

Τέλος, οι οποιεσδήποτε ανεξάρτητες επιλογές που βασίζουν την υποψηφιότητά τους στην καταπολέμηση της διαφθοράς και την αντισυστημικότητα, δεν έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν ένα ενιαίο μέτωπο με μία αξιόπιστη εναλλακτική. Αυτό θα τους επέτρεπε να εκπέμψουν ένα δυνατό, δυναμικό και αξιόπιστο σήμα που θα μπορούσε να προσελκύσει με μεγαλύτερη επιτυχία τους πολίτες που αντιστρατεύονται τη διαφθορά.

Με αυτά τα δεδομένα και παρόλο που οι εκλογές παρέχουν την ευκαιρία στους πολίτες να συμμετέχουν στην πολιτική και να ζητήσουν από τους πολιτικούς να λογοδοτήσουν για φαινόμενα διαφθοράς, δεν μπορεί να πάρει κανείς ως δεδομένο ότι αυτό θα συμβεί στην περίπτωση των επικείμενων εκλογών. Αντιθέτως είναι πιθανό οι εκλογές να εξελιχθούν σε μια χαμένη ευκαιρία για μία εκ βάθρων αντιμετώπιση της διαφθοράς και μια ολιστική διαχείριση του ζητήματος.

Αναφορές:

Ελεγκτική Υπηρεσία (2022) Έλεγχος του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος
(<http://www.audit.gov.cy/audit/audit.nsf/all/7B353039C92B4311C22588A6001F80C1?OpenDocument>)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022) Special Eurobarometer 523 March-April 2022 on 'Corruption' (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2658>)

De Vries, C. E., & Solaz, H. (2017). The electoral consequences of corruption. *Annual Review of Political Science*, 20, 391-408.

Transparency International (2021) Global Corruption Barometer (GCB) – European Union 2021
(<https://www.transparency.org/en/gcb/eu/european-union-2021>)

**ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΠΕΝΤΕ ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ**

*Γιώργος Χαραλάμπους
Επίκουρος Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο
Λευκωσίας*

Το πως θα ψηφίσουν οι Ελληνοκύπριοι στις επερχόμενες προεδρικές εκλογές θα καθορίσει εν πολλοίς τις τάσεις διακυβέρνησης και πολιτικού ανταγωνισμού για την πενταετία 2023-2028. Το πώς νιώθουν και συμπεριφέρονται με πολιτικούς όρους οι Ελληνοκύπριοι πέντε μήνες πριν τις εκλογές θα καθορίσει εν πολλοίς την αποτύπωση της ψήφου τους και άρα το αποτέλεσμα. Για να κατανοήσουμε αυτό το συνειδησιακό και συμπεριφορικό στοιχείο που υποβόσκει κάθε μαζικής καθόδου στις κάλπες, ή αποχής από αυτές, δεν είναι αρκετοί οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για να μετρήσουν την κοινή γνώμη μέσα από αυστηρά εκλογικές δημοσκοπήσεις.

Πέρα από τα ακόμα υπό διαμόρφωση νούμερα για τις προθέσεις ψήφου και άλλες προκαταρκτικές διαθέσεις, αυτό που πρέπει να συνεκτιμήσουμε είναι τα πολιτικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού συνόλου. Μια ακτινογραφία, λοιπόν, του 'δήμου' βάσει του οποίου ορθώνεται ένα δημοκρατικό κρατικό μόρφωμα, είναι απαραίτητη σε συνάρτηση με τις εκλογικές συντεταγμένες όπως έχουν μορφοποιηθεί μέχρι σήμερα. Αφού στις εκλογές 'μιλά ο λαός', το πρώτο βήμα για να αποκωδικοποιήσουμε τις αποφάσεις του είναι να σκιαγραφήσουμε την ιδεολογική του σύνθεση, τις υλικές του συνθήκες, τον αξιακό του προσανατολισμό.

Η κρίση που βάσει επίσημου αφηγήματος έληξε περίπου το 2017 με το πέρας του μνημονίου, άφησε το αποτύπωμα μιας φτωχοποιημένης κοινωνίας με σαθρό κοινωνικό κράτος, ψηλά κεφαλαιοκρατικά κέρδη, χαμηλούς μισθούς και συντάξεις, διάχυτη ξενοφοβία, ψηλούς δείκτες διαφθοράς και κατ'επέτασιν ορατότατες κοινωνικές ανισότητες. Αυτές σηματοδοτούν και το τέλος ή την αποτυχία του καθεστώτος συσσώρευσης κεφαλαίου τη δεκαετία του 2010 που μέσω της χρηματοκοποίησης της οικονομίας επωφελούσε για μερικές δεκαετίες και τα μεσαία στρώματα. Τη θέση αυτού του συστήματος έχει πάρει μια καθόλα ολιγοπώλια συσσώρευση πλούτου, από την οποία είναι αποκλεισμένη μια μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού.

Επιπλέον, η ταξική σύνθεση της Ελληνοκυπριακής κοινωνίας, όπως ότι μια μεγάλη μάζα της εργατικής και μικρομεσαίας τάξης δεν είναι οργανωμένη, αποτελεί το υπόστρωμα αντιδραστικών και απολιτικό μορφών κοινωνικής συνείδησης, έκφρασης και κινητοποίησης. Τα φαινόμενα των μαζικών, ούλτρα-θρησκευτικών και αντί-εμβολιακών διαδηλώσεων, με επιθετικές διαθέσεις αποτέλεσαν ένδειξη μιας κοινωνίας αυξητικά ριζοσπαστικοποιημένης με συντηρητικό, αντί προοδευτικό τρόπο.

Ενώ στις αρχές του 2021 υπήρξε μια δυναμική αριστερής κινητοποίησης, με το κίνημα Ως Δαμέ και το ΑΚΕΛ να συγκρούεται έντονα με τον ΔΗΣΥ, η περίοδος της πανδημίας ενίσχυσε περισσότερο τις ακροδεξιές και ούλτρα-συντηρητικές δυνάμεις. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση άρθρωσε συστηματικά αντί-μεταναστευτικό λόγο. Άρα, οι δομικές αλλαγές και ανακατατάξεις που συντελούνται στην κοινωνία και πολλές φορές ακολουθούν πολιτική πρωτοβουλία, έχουν και ιδεολογική υπόσταση αφού συνεισφέρουν σε μια εξήγηση των ιδεών που πολιτικοποιούνται μαζικά.

Παράλληλα, έχει αυξηθεί ο κατακερματισμός του εκλογικού σώματος. Ο πολιτικός διπολισμός στο κομματικό σύστημα ασθενεί, αφού το ΑΚΕΛ αδυνατεί, βάσει δημοσκοπήσεων να συσπειρώσει τους ψηφοφόρους του, πόσο μάλλον να κερδίσει πίσω αριστερούς ψήφους που έχασε με την αποχή, ενώ η παραδοσιακή Δεξιά είναι πλέον εμφανώς διασπασμένη. Οι δύο κατά βάση δεξιές υποψηφιότητες του Ν. Χριστοδουλίδη και του Ν. Αβέρωφ, σε συνάρτηση με την υποψηφιότητα Χ. Χρίστου του ΕΛΑΜ, αποτυπώνουν εν όψει των προεδρικών εκλογών την ίδια πολυδιάσπαση της παραδοσιακής δεξιάς που παρατηρήθηκε και στις βουλευτικές του 2021.

Το γεγονός της δημοφιλούς υποψηφιότητας Χριστοδουλίδη εις βάρος του επίσημου Συναγερμικού υποψηφίου και ηγέτη του ΔΗΣΥ, σε συνδυασμό με μια εν δυνάμει (βάσει αρχικών δεδομένων) αδυναμία συσπείρωσης της αριστεράς με 20% εκροές προς Χριστοδουλίδη, επιβεβαιώνουν επιπλέον δύο σημαντικές μεταβολές της τελευταίας περίπου δεκαετίας. Τη μετακίνηση δεξιών ψηφοφόρων μεταξύ κομμάτων και υποψηφίων εντός του ευρύτερου τους χώρου με την ταυτόχρονη αποδυνάμωση του ΔΗΣΥ σε σύνολο ψήφων. Και την από-ευθυγράμμιση αριστερών ψηφοφόρων, δηλαδή την αποχή τους από την εκλογική διαδικασία, η οποία πλέον όμως συνδυάζεται (προς το παρόν, τουλάχιστον) με την μετακίνηση κάποιων ΑΚΕΛικών ψήφων προς προσωποκεντρικές υποψηφιότητες διαφορετικής ιδεολογίας.

Η κανονικοποίηση της διχοτόμησης μετά το τορπιλισμό της διαδικασίας επίλυσης του Κυπριακού από τον Αναστασιάδη στο Κρανς Μοντανά και η σχετική αδυναμία του επαναπροσεγγιστικού κινήματος ένθεν και ένθεν της πράσινης γραμμής σε συνθήκες πανδημίας, αυξημένου αυταρχισμού, απορριπτισμού και οξυμένης Ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης, ίσως να έχουν διπλή συνέπεια. Από την μια, η πτώση του Κυπριακού στην ιεραρχία θεμάτων που απασχολούν πρώτα απ' όλα τα κόμματα και κατ'επέκταση τους πολίτες

ίσως να οδηγεί στην αποχή μια μάζα που λειτουργούσε πολιτικά αποκλειστικά με αυτό το θέμα σαν κριτήριο, ή σε αλλαγή κριτηρίου ψήφου και άρα επιλογής, ενισχύοντας έτσι την εκλογική ρευστότητα. Πράγματι, αυτή η υποτίμηση του Κυπριακού σαν θέματος της πολιτικής ζωής του τόπου, φαίνεται να είναι και η συνειδητή στρατηγική της Δεξιάς, την οποία αποδέχτηκε το ΑΚΕΛ. Η ίδια η επιλογή Μαυρογιάννη, δηλαδή η αποδοχή του αμφίσημου του ρόλου στο Κυπριακό, ίσως να σηματοδοτεί και μια στροφή σε αυτόν τον άξονα για το κόμμα, δηλαδή τον συμβιβασμό του με τη διχοτόμηση.

Από την άλλη, ίσως τώρα να εντατικοποιηθεί περισσότερο η εκλογική κινητοποίηση στον παραδοσιακό άξονα αριστερά-δεξιά που άπτεται οικονομικών θεμάτων, συμπεριλαμβανομένου του κράτους πρόνοιας, αφού μέγιστο θέμα για τους ψηφοφόρους είναι η οικονομία, πλέον με διαφορά από το Κυπριακό. Όμως το ΑΚΕΛ δεν επέλεξε ριζοσπαστικό υποψήφιο και γενικότερα δεν άσκησε την τελευταία πενταετία την μέγιστη δυνατή αντιπολιτευτική δραστηριότητα σε θέματα ανακατανομής πλούτου. Είναι λοιπόν και υπό αυτή την έννοια, της έλλειψης μιας ριζοσπαστικής αριστερής συσπείρωσης που η Ελληνοκυπριακή κοινωνία έχει κινηθεί προς τα δεξιά.

Ενώ το ζήτημα της διαφθοράς είναι από τα μείζονα βάσει δημοσκοπήσεων, υπάρχει επίσης μια πλειοψηφική πεποίθηση πως αυτό δύσκολα αλλάζει και άρα μια συλλογική συνείδηση που επικρίνει αλλά ταυτόχρονα δεν ελπίζει σε θέματα διαφθοράς. Σίγουρα, η διαφοροποίηση των τριών βασικών υποψηφίων από τον Πρόεδρο Αναστασιάδη, του οποίου υπήρξαν συνεργάτες, φαίνεται να παίζει ρόλο στη διαδικασία επιλογής υποψηφίου ανάμεσα στους πολίτες. Αυτό δεν είναι ελπιδοφόρο διότι τα 'κριτήρια του κριτηρίου' είναι ατομικής παρά πολιτικής φύσεως. Δηλαδή μπορούμε να συνάγουμε πως ο λαός πιστεύει πως η διαφθορά μπορεί να καταπολεμηθεί βάσει προσωπικών αρετών και χειρισμών, παρά μέσω μιας διαδικασίας πολιτικής χειραφέτησης και ανακατανομής πλούτου. Αυτό αποκαλύπτει και ένα από-πολιτικοποιημένο εκλογικό σώμα.

Η λαϊκή κολυμβήθρα είναι με όρους ποιότητας δημοκρατίας ασθενής. Πρώτον, είναι ταξικά άνιση αλλά χωρίς ισχυρό πλέον οργανωτικό-πολιτικό αντίβαρο, ούτε στην κυρίαρχη νεοφιλελεύθερη πρακτική, ούτε στη διχοτομική τροχιά του κυπριακού προβλήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, υπάρχει μια πολύ ισχυρή δεξιά ηγεμονία, που αντικατοπτρίζεται επίσης στο κομματικό και κοινωνικών σκηνικό. Ταυτόχρονα, η όποια αριστερά εκτός ΑΚΕΛ παραμένει ασθενής και μη επαρκώς διαρθρωμένη για να μπορέσει να προτάξει εναλλακτική υποψηφιότητα επί του παρόντος. Αυτό όμως, παραμένει ένα ζήτημα ανοικτό υπό το φως των συνεχιζόμενων μεταβολών στον πολιτικό στίβο, ιδιαίτερα, αν ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ δεν περάσει στον δεύτερο γύρο.

Δεύτερο, παρατηρείται και η κοινωνική διάσταση της λεγόμενης κρίσης της δημοκρατίας, η οποία συντίθεται, από την έλλειψη της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και τα κόμματα, κάτι που ενθαρρύνει το προφίλ του μη-κομματικού

ή υπερ-κομματικού υποψηφίου. Αυτή η τάση συνδυάζεται βεβαίως με την εδραίωση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που ενθαρρύνει την αντιμετώπιση των υποψηφίων σαν προσωπικών μονάδων προς 'κατανάλωση' παρά εκπροσώπων πολιτικών παραδόσεων και δυνάμεων. Αυτή είναι και η ουσία της αποπολιτικοποίησης, πως όσοι ψηφοφόροι δεν απορρίπτουν τις εκλογές, ψηφίζουν με αυξανόμενη βαρύτητα σε προσωπικά κριτήρια.

Αν σε αυτό σταθμιστεί και το ότι για τα πολιτικά κόμματα η βασική επιδίωξη επιβίωσής τους εν όψει εκλογικής ρευστότητας είναι η συμμετοχή τους στην κυβέρνηση και το κράτος, όχι η κινητοποίηση και η εγρήγορση της βάσης τους, τότε η περιορισμένη πολιτική κοινωνικοποίηση μέσω κομμάτων θα συνεχίσει. Όσο ο κομματισμός διαβρώνεται τόσο η πολιτική προσωποποίηση θα υποκαθιστά όλο και πιο φανερά τη συλλογικότητα που απαιτεί μια υγιής δημοκρατία. Τόσο, επίσης οι πραγματικές διαστάσεις ιδεών και συμφερόντων θα επισκιάζονται από επιφανειακούς και πρόσκαιρους υπολογισμούς.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ 2023: ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΣΤΗΝ ΟΜΙΧΛΗ

Γιώργος Πίπτας
Ελεύθερος Επαγγελματίας, Διευθυντής Δημιουργικού στη
Διαφήμιση

Όταν γράφονταν αυτές οι αράδες, ήταν ήδη, μέσα προς τέλη Σεπτεμβρίου. Το θέμα που ζητήθηκε από το περιοδικό : «*το εκλογικό τοπίο των επερχόμενων προεδρικών εκλογών, όπως αυτό διαμορφώνεται*». Μόνο που, τουλάχιστον ο γράφων, νιώθει έντονα πως το τοπίο παραμένει άμορφο, ασαφές, θολό, ομιχλώδες, αβέβαιο και εξαιρετικά τοξικό.

Οι αντιπαραθέσεις, μοιάζουν να έχουν προσφερθεί στους «οπλίτες», δηλαδή στους οπαδικούς σχολιαστές των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης με τα επιτελεία να εφευρίσκουν ύπουλους μηχανισμούς σπίλωσης αντιπάλων.

Τοπίο πολιτικό, δεν έχω δει να διαμορφώνεται. Τοπίο παράθεσης και αντιπαραθέσης συγκεκριμένων ιδεών για το πως οραματίζεται ο κάθε ένας εκ των υποψηφίων την κοινωνία, δεν υπάρχει. Μόνο αφόρητες, πληκτικές γενικολογίες. Μέχρι σήμερα τουλάχιστον. Και πως να υπάρξει άλλωστε; Ποιος έχει το θάρρος να πει για το Κυπριακό «τετέλεσται»;

Ποιος θα τολμήσει να πει:

«Οφείλουμε να αφιερώσουμε τα επόμενα χρόνια αποκλειστικά, στην Παιδεία, την Υγεία, τη Στέγαση, στην Εργασία και τις Συντάξεις».

«Οφείλουμε να συμμαζέψουμε το σπίτι μας, αυτό που έχουμε εν πάση περιπτώσει γιατί αν αργήσουμε κι άλλο, θα πέσει να μας πλακώσει. Ήδη, πέφτουν ντουβάρια και σοβάδες, ήδη η κοινωνία μας έχει ξεκουρδιστεί».

Ποιος θα τολμήσει να ζητήσει την ψήφο μας προτάσσοντας τον Πολιτισμό και λέγοντας ταυτόχρονα πως πρέπει η Κυπριακή Δημοκρατία να πέσει με τα μούτρα για μία με δυο Προεδρικές θητείες προκειμένου να εργαστεί αποκλειστικά για την εξυγίανση της γιατί αλλιώς πεθαίνει μέρα με την μέρα;

Το έχουμε πει και παλιότερα, το ομολογούν όλοι σιωπηρά και κατά μόνας αλλά ποτέ δημοσίως:

Το Κυπριακό ήταν (και είναι) η απόλυτη μηχανή παραγωγής και αναπαραγωγής ανεργμάτων πολιτικών που δεν διστάζουν να επενδύουν μεθοδικά στις πιο οδυνηρές μνήμες ενός λαού. Αυτές ενός πολέμου.

Πιο κουρελιασμένη έννοια από αυτήν του πατριωτισμού, δεν υπάρχει στην Κύπρο. Ακριβώς, (για να επαναλάβω το κλισιέ) όπως το όρισε ο Σάμιουελ Τζόνσον από το 1791 «Ο πατριωτισμός, είναι το έσχατο καταφύγιο ενός αχρείου». Δεν θα σταθώ διόλου στα όσα λένε ή μάλλον, δεν λένε οι υποψήφιοι. Θα μείνω όμως στο «τοπίο».

Ένα τοπίο στην ομίχλη – για να χρησιμοποιήσω τον τίτλο της σπουδαίας ταινίας του αείμνηστου Αγγελόπουλου. Ένα τοπίο που ξεκίνησε την αργή διαμόρφωσή του το 1991 με την πτώση ή ανατροπή της Σοβιετικής Ένωσης, και έκανε άλματα μέσα από συγκεκριμένους κοσμοϊστορικούς σταθμούς: Βομβαρδισμός της Γιουγκοσλαβίας από το NATO το 1999, επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 και κήρυξη του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας» με το δόγμα «όποιος δεν είναι μαζί μας είναι εναντίον μας» παγκόσμια κατάρρευση των οικονομιών το 2008, πανδημία 2019- 2021.

Μία σειρά από τρομακτικές καθολικές κρίσεις που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στερέωσαν τα υπερεθνικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Τελευταίο επεισόδιο σε αυτά, η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία συνδυασμένη με την Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν να είναι καζάνι που βράζει.

Με το Σύμφωνο της Σαγκάης να εξελίσσεται προς μία οικονομική ένωση με στρατιωτικές προεκτάσεις που περιλαμβάνει το σύνολο των χωρών της Ευρασίας, της Κεντρικής Ασίας δηλαδή και της Άπω Ανατολής. Με πρωταγωνίστριες δυνάμεις την Κίνα και τη Ρωσία και με την Τουρκία του Ερντογάν σε κεντρικό ρόλο. Με τον τελευταίο, να έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο σε απειλητικό θράσος και την ειρήνη στην περιοχή μας να κρέμεται από μια κλωστή. Αν υπάρχει κάτι σαφές σε όλο αυτό το σκηνικό, είναι ότι είμαστε μάρτυρες μιας εξαιρετικά οδυνηρής ανακατανομής σφαιρών επιρροής και ρόλων που δεν έχει προηγούμενο από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Ίσως ρωτήσει κάποιος: «Μα αυτά είναι το εκλογικό τοπίο στην Κύπρο;» Να θυμίσω λοιπόν εδώ, πως ο κόσμος, δεν είναι μέρος της Κύπρου. Ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει, η Κύπρος είναι ένα (απειροελάχιστο) κομματάκι του κόσμου και έναντι όσων συμβαίνουν καλά θα κάνουμε, να είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί.

Σε όσα μας αφορούν άμεσα, για να μικρύνω το κάδρο, δεν θα μπορούσε να υπάρξει πιο αναξιόπιστος και επικίνδυνος συνομιλητής από την Τουρκία του Ερντογάν. Του Ερντογάν που είναι γαντζωμένος στην εξουσία από το 2003, του Ερντογάν που φυλακίζει τους αντιπάλους του, του Ερντογάν που έχει επιβάλλει στη χώρα του έναν κανονικότερο ισλαμοφασισμό.

Δεν μπορώ να «δω» πως θα συνομιλήσουμε και τι θα πούμε. Σε αυτή τη φάση, τουλάχιστον. Τι μένει λοιπόν στο τοπίο; Η Κυπριακή Δημοκρατία. Που εκλέγει σε λίγους μήνες τον νέο της Πρόεδρο με τις βασιλικές υπερεξουσίες του. Είναι λοιπόν κρίσιμη ανάγκη για μια καινοτομία.

Απλή στη λογική της, δυσθεώρητης δυσκολίας όμως αν βάλει κάποιος στην εξίσωση την φρικτή συνδιαλλαγή που επιτελείται πάντα μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου, μεταξύ των κομμάτων. Μια συνδιαλλαγή από την οποία απουσιάζουν παντελώς οι ανάγκες της κοινωνίας και το στέρεο ιδεολογικό πλαίσιο.

Κυριαρχεί ο χυδαίος διαμοιρασμός της εξουσίας που παράγει ένα διαχρονικό ομιχλώδες τοπίο στην πολιτική ζωή του τόπου και ανοίγει διάπλατα όλα τα παράθυρα του οικοδομήματος στην ακραία, ακρότατη διαφθορά.

Θα ήθελα λοιπόν να δω, έναν (ΕΝΑΝ) υποψήφιο που λίγο πριν από τον 1^ο γύρο, να παρουσιάσει την Κυβέρνησή του. Όλους- όλες που θα καταλάβουν υπουργικούς θώκους. Με βιογραφικό, ονοματεπώνυμο, και κοστολογημένο πρόγραμμα με χρονοδιάγραμμα για κάθε υπουργείο.

«Κυρίες και κύριοι, πολίτες της Κύπρου, αυτό είναι το Υπουργικό συμβούλιο που θα διορίσω την επομένη της εκλογής μου- αν με τιμήσετε. Στις αμέσως επόμενες ώρες θα αναρτηθούν αναλυτικά τα προγράμματα που θα υλοποιήσουν και οι προς διορισμό υπουργοί, θα δεχτούν ερωτήσεις από τον τύπο».

Ίσως έτσι, το «τοπίο» να καθαρίσει. Να φύγει η ομίχλη και να δούμε καρποφορία της πολιτικής και ζωντάνεμα της λοβοτομημένης μας κοινωνίας.

Editorial Team: Andreas Theophanous (Editor)
 Michalis Kontos
 Yiannos Katsourides
 Christoforos Christoforou
 Styliana Petrou

IN DEPTH
Bimonthly Electronic Newsletter

Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA)
University of Nicosia

Makedonitissis 46, CY-2417, Engomi, Cyprus

P.O. Box 2405, CY-1700 Nicosia, Cyprus

T: +357 22841600 F: +357 22357964

E: cceia@unic.ac.cy

W: <http://cceia.unic.ac.cy> www.emgr.unic.ac.cy

ISSN (online) 2421-8111

9 772421 811107